Масса а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 30 ноябрь, 1974 шу. ● № 143 (5432). ● Мах 2 кеп.

ТУРПАЛАЛ ГОЙТАШ ЯЬККХА КОТАЛО

Вай Даьхен историе чухь хиннача сийлахь-доккхача хlаман — немецко-фашистски Германел котдаьнна 30 шу дизара накъадолх вай.

Вай Даьхено мел даьча тlемаел эггара къизагlен эггара халагlен хинна немецко-фашистски гlаьрахошца диъ шера гаргга баь из тlом цlаккха а ца соцаш беш чакхбаьлар.

Дукха ха я лаьтта тедаш даьха ораш дlадикъа, яь хиннача човнашта муаш даь, цlера алон йоккхийча топашен хlалакъяь хинна городаши юрташи юха хьалъяь, бакъда наьха дег чура цlаккха дlадарггдац фашистски бlехалех дуне кlалхардаьккхача советски салтечун сурт-сибат. Цу тlем тlа советски халкъо Коммунистически парте кулгал а деш лорайир дунен тlа эггара дикагlа йола общественни паччахьалкхени строй. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцена карагlдаьннараш, дунен тlа дахара ший бокъо, къовсам лоаттабир ший кортмукъали лоlами бахьан, фашизма дукъа кlал даьхка Европа халкъаш кортамукъа дахара бахьан.

Советски лаьтта баьржача тlем тlа котало яккхарах тийша яр дерригача дунен, прогрессивни долча дерригача адамий, дунен тlа эггара хьалхарча социалистически паччахьалкхен кхелаш. Деррига дуне дар вай лаьтта баь цlийша хьалбиза из тlом мишта бу хьожаш. Дунен тlара миллионаш бола нах Советски Союзага хьежаш бар немецко-фашистски бlеха гlаьрахой хlалакбе могаргдола низ из хиларга хьежжа. Хlаьта Советски Союзо ший бенна из тешам бизза бакъ а бир. Тlом чакхбаьлар Советски Союзон цун Герзашцарча Низашен йизза котало а йоаккхаш.

Тlема ало лоаладора болат, чилла хулар бlаь шерашка лаьттача хьунах, лоамаш леллхийташ lошаьрлора моттигаш, Ца дохаш дийна дусаш советски сага дог мара дацар. Йоагача цlера юкъе, эггара халагlча тохкамашка чlоагlлуш цlаккха бевцар вай Даьхено дlахьош дола гlулакх бакъхиларах бола цун тешам, вай котдаргхиларах бола тешам. Шоай Даьхе бахьан дунен тlа цlи йожаргйоаца турпалал гойтача ззараш,ззараш болча къонгийн мехкарийн цlераш цlаккха а йовргйоацаш дlаязъяь я советски халкъа карагlдаьннача сийлахь-доккхача гlулакха юкъе. Дицлала йиш йий тlом лаьттача масса а мийнге—Волга тlа а, Кавказа лоамашта кlал а, Днепре а, вай Даьхен столицана Москвана юхе а, советски бlухоша гойтар цlаккха цlи йовргйоаца турпалал. Вай дегашка массаза а яхаргья Даьхен кортамукъал, сий, советски халкъа ираз бахьан шоай синош дlаденнача Матросов Александра, Нурадилов Ханпаши, Заболотный Ивана, Космодемьянская Зояй, Кошевой Олега, ззараш болча кхычa турпалий цlераш. Тайп-тайпарча къамех болча цар лораяьр, из бахьан шоай вахар дlаденнар цхьа Даьхе — Советски Социалистически Республикай Союз яр.

СССР хьаяь 50 шу дизара хетаяьча КПСС Центральни Комитета, ССР Союза Лакхехьарча Совета а РСФСР Лакхехьарча Совета а цхьана яьча торжественни заседане шекъамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева аьлар, советски халкъа цхьоагlо эггара чlоагlагlа тешавеш гойтар социалистически Даьхе лораеш хьахьекхача турпалеча денало. Вай мехка дерригача халкъийн къамнийн цхьоагlонои доттагlленои лайра Сийлахь-боккха Даьхен тlом санна бола lалаьмате хала тохкам. Цу тlем тlа цаl йолча Советски Даьхен къонгашен мехкарашей социализмана карагlдаьннараш сийленца лорадаь ца lеш дунен цивилизаци фашистски оакха-рех кlалхара яьккхар, халкъаша шоай кортамукъал бахьан лоаттабеча къовсама lалаьмате чlоагlа новкъостал а деш. Цу турпалий цlераш, вай Даьхе лораяьча сийдолча тlемахой цlераш дуне мел латта йовргъяц.

Вай яьккха котало фронти тыли цаl хиларах, вай Даьхе из тlом болча хана цхьа тlема лагерь хинна дlаоттарах яьккха я. Тlем тlа герз бе а деллийтараш, тlема гаьна тlехьашка гитлеровски гlаьрахошта цар сатем боабеш тlалийтараш, заводийн фабрикийн цехашка, колхозий кхашка шоаш ца кхобеш къахьийгараш — берригаш а бар уж цхьан мугlаре а этта котало яьккхараш.

Хlанз хьалкхийнай тlема lазапаш довзаш йоаца керда тlехье, хlаьта цо чlоагlа сийду даьй турпалеча гlулакхий. Сийлахь-боккха Даьхен тlом чакхбаьнна, вай башха дика котало яьккха 30 шу дуза ха хьатlакхоачаш латт. Вай лекхарийла да тlема-патриотически кхетам лулгlа чlоагlде. Шоай даьша шоашта дитача башха дикача гlулакхех бола кагирхой бехктокхам кхы чlоагlагlа айбе деккарийла да вай.

Партийни, комсомольски, профсоюзни организацеша кхы а чlоагlагlа йоакхо, терко е еза тlема а къахьегама а ветераний. Вай заводашка, фабрикашка, колхозашка, совхозашка, lилман учрежденешка, конструкторски бюрошка баьхкача кагийча нахан мехкараштен дlабовзийта беза шоай са ца кходеш цар ираз бахьан Даьхен тlем тlа лийта ветеранаш. Цар турпале, денале гlулакхаш дlадовзийта деза кагирхошта. Вlаштlехьдаккха деза турпалча событешка дакъа лоацаш хиннараша шоаш цу ханара хlамаш кагирхошта дувцилга. Царел дикагlа из дергдац цхьанне а. Кагирхошта иштта дlадовзийта деза тlом болча шерашка тыле гойта къахьегама турпала гlулакхаш.

Хlанз вай республике берригача мехка санна дlадоладеннад фашистски Германи йохаяь 30 шу далара кийчо елга. Тахан юха хьалха даьккха дlаоттаде деза «Цхьаккха а вицвеннавац, цхьаккха а хlама дицценнадац» яха лозунг. Массанахьа а чакхъяха еза фашизмаца баьча тlем тlа советски халкъо гойтача турпалалах лекцеш ешилга, беседаш, тематически сайренаш, конференцеш, Сийлахь-боккхача Даьхен тlема ветеранашца вlашагlдетталулга.

Городашкарча а юрташкарча а дуккхача школашка йолаш я тlема сийлен музеяш, уголокаш. Уж эргаяха еза, кердадар юкъе а хьош. Кийчо елга хlанз мара дlадоладеннадац. Дlахо из болх беча терко е еза къахьегамхой, эггара хьалха кхувш йоагlа тlехье Даьхе доазув доаццаш езаш, советски патриотизма уйла йолаш хьалкхеяра. Сийлахь-боккхача Даьхен тlем тlа цаl шоллагlчоа улув а этта моастагlчох латаш хиннаб вай Даьхен дерригача халкъий вискалаш. Цlей дездара кийчо еш кхы а шерагlа боаржабе беза советски наьха пролетарски интернационализма уйла хьалкхеяра болх.

Коммунизм хьалъеш доаллача советски халкъа цlаккха дицлургдац мел халонаш ловш ше из котало яьккхай, шийга машар кхаьчаб. Вайна хов хlанз а тlом хьоабара бlеха уйлаш йолаш империализма низаш дунен тlа долга. Цудухьа вай деррига низаш тlадохийт воай социалистически Даьхен тlема из чlоагlбара, хьалкхувш йоагlа тlехье вай хьалкхею шоай даьй турпалера гlулакхаш дlадовзийташ а цар сий лакха лоттадайташ а. Вай башха-дика Даьхе хинна а хиннай я а я дерригача дунен тlа машар оттабара тlехьа а цу машара чlоагlале а.

СССР Министрий Совете

СССР Министрий Советo сопам баьб салоlаш дола кlиранди 1974 шера 8 декабрера 6 декабре пlаьраска денга даккха аьнна.

КПСС ЦК ПОЛИТБЮРО, СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ, СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

КПСС ЦК ГЕНЕРАЛЬНИ СЕКРЕТАРЬ Л. И. БРЕЖНЕВ США ПРЕЗИДЕНТАЦА Дж. ФОРДАЦА ВIАШАГIКХЕТАРА ИТОГЕХ

КПСС ЦК Политбюрос, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето, 1974 шера 23—24 ноябре Владивостока районе КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева США Президентаца Дж. Фордаца хиннача вlашагlкхетара итогашка а хьежа, маларрен диззаи къоабалду новкъоста Л. И. Брежнева чакхдаьха гlулакхаши цу вlашагlкхетарах хьахинна лоархlаме политически хlамаши. Советско-американски юкъмоттиг машаре дахара принципа ларда тlа дlахо дегlайоалаяра боккхача лоархlаме долча цу хlамаша дунен халкъашта юкъера кхоххам дlахо кlаьдбара, тайп-тайпара общественни строяш йолча паччахьалкхенаша вlаши гlойле йолча тайпара цхьана леладу гlулакхаш шердара керда импульс лу, конструктивни дакъа лоац массане юкъара машар чlоагlбеча.

Вlашагlкхийттача хана массе оагlорахьарен корта болаши дlа-хьа дагабаьннаб советско-американски юкъмоттигий лардерча дуккхача проблемаех шоашта хетачоа. Цlаькха а бакъдаьд 1972—1974 шерашка кулгаш яздаьча документаш тlа — эггара хьалха СССР-ан США-нен юкъерча юкъмоттигий лардаш тlа, ядерни тlом ца хилийтарах йолча соглашене тlа, стратегически герзашта доазув оттадара даькъе чакхдоахача цхьадолча гlулакхий хьакъехьарча соглашенеш тlа дlаяздаь юкъара декхараш лоарзагlа ца доахаши биззача боарамен кхоачаиде лаьрхlаши паччахьалкхе хилар. Из я советско-американски юкъмоттигаш шинна а мехка халкъашта долча гlулакха дегlахкувлара наькъагlа дlахо дlахьалхашкахьа дахара йола керттера торо.

КПСС ЦК Политбюрос, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето белгалйоаккх советско-американски юкъмоттигай къаьстта лоархlамеча лостаме ядерни дов а кхы тайпа тlом а хилара духьалара гарантеш хьаяра даькъе хинна прогресс.

Стратегически наступательни герзашта доазув оттадарах долча дешах лаьца цхьана яьча советско-американски заявлене бакъду цу дешах лаьца йlаьххача ханара соглашени е СССР-и США-и дага хилар. Оагlоний барт вlаштlехьбаьннаб соглашене кийчо, 1975 шера цунна кулгаш яздергдолаш, укх гаргарча хана чакхъяккхара гlулакха. Боккхача лоархlаме ба 1985 шу чакхдаллалца йолча ханна лаьрхlа стратегически наступательни герзашта доазув оттадарах яь из керда соглашени оагlоний цхьатаррарча бокъонийн цхьатарарча кхерамзлени принципа ларда тlа латтаргхилара хьакъехьа вlаштlехьбаьнна барт.

Советски Союзе боккха мах бу кхоачашбича халкъий чlоагlача машарген кхерамаленген бодача наькъагlа лоархlаме гlа баккхар хургдолаш болча вlаштlехьбаьннача барта.

Дунен халкъашта юкъера кхоххам кlаьдбарга бодача наькъагlа дlахо дlахьалхашкахьа дахара новкъостал де йиш йолаш да ирагlа йола, цхьана яьча советско-американски коммюнике тlа хьаккхийкаяь, хlанз а къоастаянза юсаш йола политически проблемаш машарен кхерамзлени гlулакха къоастаяра новкъостал де шоаш кийча хилар практически гlулакхашка шинна а оагlоно кхоачашдар. Цунца дувзаденна къаьстта лоархlам болаш я европейски кхерамзлен цхьана леладу гlулакхаши, Центральни Европе герзаши герзашцара низаши кlезигдар, ядерни герз доаржа ца дар, Кипрерз хьал санна долча лоархlамегlарча дешаех лаьца яьча переговорий итогаш.

Советски Союзо лоархlам бу Гаргарча Малхбоалерча ниисхони чlоагlачен машара юкъмоттигера дешаш, ООН-а Кхерамзлен Совета 338 резолюце ларда тlа, цу районе дахача дерригача халкъий, цу даькъе палестински халкъа а зоконни хьашташ теркал а деш, цу районерча еррнгача паччахьалкхений кхычарех тийша хlама доацаш яхара йолча бокъоний сий а деш, къоастаде новкъостал дара шоай деррига низаш тlадахийта шаккхе оагlув дага хилар бакъдаь хилара. Белгалдаьккхар, Гаргарча Малхбоалера дош машара наькъаца къоастадара гlулзкха юкъе доккха дакъа лаца дезаш йолча Женевски конференце болх мамогга кастагlа юха дlаболабанза барг ца хилар.

Вlаши юкъерча советско-американски гlулакхаща, цу даькъе торгово-экономически чарца а, дувзаденна долча дешай шерра комплекс корта болаш ювцаш КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева США Президентаца Дж. Фордаца хиннача эггара хьалхарча вlашагlкхетаро хьахьскхад советско-американски юкъмоттигаш халданза тlа-тlа чlоагlагlа дегlакхуалилга lалашде, из процесс юхаластаргйоацаш хилийта дага хилар. Владивостокски вlашагlкхетаре тlайийцача документаша дика лард йолл цу даькъе дlахо гlа бахара.

КПСС ЦК Политбюрос, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето белгалдоакх, КПСС ЦК Генеральни секретарен США Президентен эггара тlехьагlа яьча переговорех хьахиннараш советско-американски паччахьалкхенашта керте латтараш каст-каста вlашагlбеттабалар СССР-ан США-нен юкъера гlулакхаш вай шинна а мехка халкъий духьа, массане юкъарча машара духьа аьттув болаш дегlаухилга lалашдара боккха практически лоархlам болаш хиларах дог тешадеш дола керда тешал хилар.

КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежневи США Президент Дж. Форди вlашагlкхетара боккха лоархlам белгалбоаккхаш долча дунен кепайоазон шеррачен дикачен откликаша тешал ду дерригача мехкий общественность герзаш lоадалга соцаде, тlом хьара духьала тешшаме гарантеш хилийта, массане юкъара машар чlоагlбе ловш хилара.

Советски халкъо, парте ленински арахьара политика массане цхьатарра хьал а лоацаш, Владивостока районе вlашагlкхетар КПСС XXIV съездо оттаяь машара Программа кхоачашъярга бодача наькъагlа керда боккха гlа баккхар санна лоархl. Советски халкъо боккха мах бу переговорий итогий а цу гlулакха юкъе КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева лаьцача даькъа а.

СССР машар безача ленински арахьарча политико доахача толамаша советски халкъа дог урауттаду пхе шера план кхоачашъяра гlулакха керда хlамаш карагlдувлара, коммунизм хьалъеча керда толамаш дахара, машар безача дерригача низашта новкъостал ду халкъий чlоагlа машари кхерамзлен бахьан долаш лоаттабеча къовсаме.

Таджикски ССР къахьегамхой шоай республика 50 шу дизар белгалдеш ба. Бокъонца хозьенна тоаеннай цу шерашка цхьан хана тlехьайиса хинна край, революци ялалехьа гlайгlана, белхама, бокъо йоаца лаьтта оалаш хинна уж моттигаш.

Хlанзара Таджикистан — дуккха доакъош долча индустре, боккхача механизированни юрта боахама, лакха дегlаденача lилма, искусства республика я. Советски lаьдал латтача шерашка 500-ззал тlехбоалаш дегlабенаб промышленни продукце боарам. Хьахиннай хlанзара предприятеш, городаш, поселкаш, хьалъеш я Юкъерча Азе йоккхагlа ярех йола Нурекски ГЭС, хьаеш латт Къулбехьен-Таджикски территориально-производственни комплекс, цунна чуйоагlаш Явански электромеханически комбинат, Рогарски алюминиеви завод а йолаш.

Дика тоаденна хувцаденнад таджикски юрта вахар. Боахамаш lалашдаь да тайп-тайпарча техникаца. Хий дехкаш дола лаьтташ хlанз 550 эзар гектарал дуккхагlа да. Цхьаккха вахар доацаш хинна яьсса аренаш яьдача боамбе плантацеш, сомий бешамаш, комсаш я.

Ах бlаь шу хьалха бlаьхий барашка мара дешар ца кхоачаш хиннача крае къаман интеллигенци хьалкхийнай. Республика вузашен техникумашен халкъа боахама кийчбу дика говзал йола специалисташ, Таджикски ССР lилмай Академи хьалха латта lилман уйлаш вlашагlтохаш яр а хина дlаэттай.

Ший ах бlаь шера юбилей советски Таджикистано дезду пятилетка диълагlча, къоастамбеча шера заданеш толамца кхоачашъяра йоаржаяьча яхье йоахача йоккхийча къахьегама коталонашца.

СУРТА ТIА: Таджикистана столица — Душанбе. В. И. Ленина цlерагlа проспект.

Л. Окунева сурт.
ТАСС фотохроника.

ТАДЖИКИСТАНЕ ЮБИЛЕЙНИ ЦIЕЙ ДЕЗДАР

ДУШАНБЕ. (ТАСС). 29 ноябре укхаза хилар Республика вlашагlъелла а Таджикистана Компарти хьаяь а 50 шу дизара хетаяь Таджикистана Компарте ЦК-ан Таджикски ССР Лакхехьарча Советен цхьана яь торжественни заседани.

Чlоагlа дог айденна хержар заседане доакъашхоша торжественни заседане сийлен президиум Л. И. Брежнев керте вола КПСС ленински ЦК Политбюро состав.

Гулбеннараша дег тlара тlайийцача. КПСС ЦК Политбюро, члена, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъост Н. В. Подгорне къамаьл дир заседане. Цо lодийшар Таджикски ССР-а Октябрьски Революце орден ялара дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ, хlаьта заседане доакъашхоша чlоагlагlа дlаьхдаь тlоараш детташ республика байракхах дlаеллар цо орден.

Таджикски Советски Социалистически Республика а Таджикистана Компарте а 50 шу дизарах лаьца доклад йир Таджикистана Компарте ЦК хьалхарча секретара Д. Расулова. Таджикски ССР цlей даькъал дувцаш ловцаш цаьхар вежарашха йолча республикай делегацей кулгалхоша.

Торжественни заседане доакъашхоша чlоагlа дог айденна тlайийцар КПСС Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага до хьийта моаршала письмо.

ДИКА IАНГАРА ДОАХАРГДА ВАЙ ДОАХАН

Малгобекски районерча «Кавказ» яхача колхоза хьайбаш леладераша республика хьайбаш леладерашка даь

КХАЙКАРАЛ

Деза новкъостий!

Хьайбай продукташ дуккхагlа яхари паччахьалкхенга йоххари духьа лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхьа юкъе а баха, Малгобекски районерча «Кавказ» яхача колхоза фермай болхлоша белггалара толамаш даьхад хьайбай боахам дегlабоалабеча.

Нийслагlча пятилетка къоастамбеча шера 10 бетта итогаш яьй. Дlадахача шера цу ханаца нийсдича 29 процент дуккхагlа даьккхад дулх, шура — 25 процент, фуаш — 8 процент, тха — 8 процент. Хlара lаттагара яьккха шура 1897 килограмм, е соахкарчул 263 килограмм дуккхагlа хиннай. доахан 13 процент дуккхагlа хиннад, цу даькъе детта доахан — 15 процент, хьакхарч — 0,5 процент, жа — 4 процент. Дуккхагlа хьахиннад lаьсий, хурскаш. Дикка кlезигденнад леш дола доахан, хьакхарч, жа.

Колхоза фермашка къахьегаш кlезига бац доккхий производственни толамаш доахаш бола хьалхалаттараш. Шоашта тlачlоагlдаьча доахах хlара lаттагара шера декхарегlа якха лаьрхlача 2300 килограммана меттел 10 бетта 2500 килограмм совгlа шура яьккхай дояркаша Бетербаева Анисата, Жириютина Аннас. Хlара нана хьакхийна тlехьа 20 хурск кхеяьй свинаркас Конорева Татьянас. lаьсашта lунал деш волча скотника Никитченко Николая хlара lасилга деннен бийсанен 600 грамм дулх тlадеттадолийт цхьаккха тlера ца а доалийташ. Воккхагlволча жа lун Социалистически Къахьегама Турпала Бахмадов Маде бригадо диъ шера кхоачашъяьй пятилетка.

Хьалхалаттарашта карагlдаьннараша тешал ду, дулх, шура, кхыйола продукташ дlахо дуккхагlа яхаран кийчъяран колхозе йоккхий торонаш хилара.

Дулх, шура, тха дуккхагlа даккхара, доахан дебадара боккхача лоархlаме хиннад доакъарий кхом бар, цхьаккха хьайба тlера ца доалийташ доахан леладар, хьайбай продуктивность лакхъяр, хьайбай боахама деррига доакъош дlахо дегlадоаладар духьа хьайбаш леладерашта юкъе партийни организаце кулгалца шерра социалистически яхь йоаржаяр.

Боккха организационни боахамен болх чакхбаьккхаб доакъара база чlоагlъяра. Колхоза коллективо чlоагlа къахьийгад кхы тlа а доакъараш дартдолча моттигех пайда эцара. Боахаме духхьашха юкъейоалаяьй гидуаргаш чуэцара керда технологи. 300 тонн совгlа маьхера отходаш гулъяьй доакъарийна хьоар даккха. Цо дикка лаcамйоахаргья доакъарий запасаш. Дlадахача lай къаьстта уйла тlаяхийтар фермашта доакъараш нийса дlа-юха декъара, цар учет нийса лелаяра, пайданагlа хургдолча тайпара уж доаханна дехкара. Дlайхен дизан долаш доахан lангара дахара чакхдаьхача гlулакхаша дикка аьттув баьккхар хьайбай продуктивность лакхъяра, 1974 шера хьайбай боахам дегlабоалабара халкъа боахама планаш кхоачашъяра.

1974 — 1975 шерашкарча lан замалахьа а хьайбай продуктивность чlоагlа лакхъе торо я колхоза, Боахаме 6.871 тонн гlожа доакъараш кийчдаьд, цу даькъе 1.753 тонн йол, витаминно-баьца хьоар—202 тонн, сенаж — 1.567 тонн, е шозза дуккхагlа, силос —10.000 тонн, е 1973 шера кийчъяь хиннарчул 2,5 эзар тонн дуккхагlа. Соахка хиннарел дуккха а дикагlа да доакъараш.

Цхьабакъда гlулакх доакъараш lалашдарах лаьтта ца lеш, цар учет дика лелаярахи уж лечкъа ца дайтарахи, хьурмат деш царех пайда эцарах а латт. lа дола а далалехьа оттаяьй доакъарий балансаш, доахан меллад а хайна царна доакъараш мел эш хьежад тхо, фермашка уж дlаахийтара бетта планаш оттаяьй, дlадехка доакъараш кийчдарца дувзаденна дола дешаш къоастадаьд.

Хьайбаш леладераш дог тийша ба хьайбаш нийса кхоабаши леладеши хилча lан бетташка а шура дукха яха йиш хиларах. Масала, lанна доахан чусоцадаьча хьалхарча бетта, укх шера октябре, хlара lаттагара яьккха шура дlадахача шера цу ханаца нийсйича 46 килограмм дуккхагlа хилар. Хlанзле а кхоачашъяьй паччахьалкхенга шура йоххара план. Планал совгlа кхы а цу продукце бlаь совгlа тонн йоххаргья колхозо.

Колхоза хьайбаш леладераша чlоагlа уйла тlайохийт доахан хилийта лаьрхlа lаьсий хьалкхедара. Дикагlа дола доакъараш юкъе а долаш уж кхабара пайданагlа йола схемаш оттаяьй. Хьайбаш леладеча фермашка еррига помещенеш тоаяь яьннай, вентиляци оттаяьй. Дlадахача шера урохаш теркал а яь, кийчъяьй фермашкара еррига механизмаш, гlораергйоацаш хlамаш тlахьоарчаяьй хий лелача турбашта, кхо аракхухьа транспортераш тоаяьй.

Фермашка болх бе бахийтаб шоай гlулакх дика довзаши дуккхадезаши бола мел эш болхлой. Дика хьалаш кийчдаьд царна беркате болх баран дика салаlаран, хьайбаш леладерашта зоотехнически дешар хьехилга вlаштlехьдаьккхад. Колхоза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, кулгалхоша, специалисташа чlоагlа лоархlам бу хьайбаш леладерий яхь дика вlаштlехьъяккхара. Хlара денна ю яхьа итогаш, шерра юкъекхухь моральни материальни стимулированчи, фермай берригача болхлошта дlайовзийт хьалхалаттарий опыт.

Доахана lадаккхара гlулакх нийса вlаштlехьдаккхаро, хьайбай продуктивность лакхъяро йиш хулийтаргья нийслагlча пятилетка тlеххьарча шера планаши социалистически декхараши кхоачашдара, КПСС XXIV съездо хьайбаш леладерашта хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашдара чlоагlа лард йолла.

Торонаш меллай а хьежа, колхоза коллективо лаьрхlад укх шера IV кварталеи 1975 шера I кварталеи хlара lаттагара юкъера лаьрхlача 1070 килограмм, е 1973—74 шерашкарча lан цу хана яьккхачул 44 килограмм дуккхагlа шура яккха. Укх lай дlадахача lай яьккхачул 310 центнер дуккхагlа шура яккха, 270 центнер дулх даккха, хlаьта иштта хьайбай молодняк ший метте лоаттаелген дика дегlайоагlилген lалашде.

Тхо, «Кавказ» яхача колхоза къахьегамхой, республикерча берригача хьайбаш леладерашка кхайк 1974 шера производственни программа кхоачашъяр духьа, доаханга lа дика даккхийтари нийслагlча пятилетка тlеххьарча шера халкъа боахама планаш кхоачашъяра чlоагlа лард йоллари духьа кхы а шерагlа социалистически яхь йоаржаяра уж тlахьехаш.

КХАЙКАРАЛ ДИЙЦА А ДИЙЦА ТIАЙИЙЦАД «КАВКАЗ» ЯХАЧА КОЛХОЗА ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ СОБРАНЕ

СССР-ан МНР-ан ЮКЪЕРЧА СОГЛАШЕНЕНА КУЛГАШ ЯЗДАР

УЛАН-БАТОР. 27 ноябрь. (ТАСС). Правительства ЦlагIа тахан Советски Союзан МНР-ан юкъе дlа-юха леладу экономически гlулакхаш дlахо дегlадоаладарца дувзаденна долча дешаех йолча соглашенена кулгаш яздаьд.

Соглашенена кулгаш яздаьд, советски партийно-правительственни делегаце члена, КПСС ЦК члена, СССР Министрий Совета Председатела заместитела И. Т. Новиковен МНРП ЦК Политбюро члена, МНР Министрий Совета Председатела заместитела Д. Майдарен.

Соглашенена кулгаш яздеча хана цига бар:

советски оагlонгахьара — партийно-правительственни делегацена керте латта КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев, делегаце членаш: КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкащарча гlулакхий министр, А. А. Громыко, КПСС ЦК Политбюро член, Казахстана Компарте ЦК хьалхара секретарь Д. А. Кунаев, КПСС ЦК член, Киргизе Компарте ЦК хьалхара секретарь Т. У. Усубалиев, СССР Министрий Совета Председатела заместитель И. В. Архипов, КПСС ЦК член, КПСС Иркутски обкома хьалхара секретарь Н. В. Банников, КПСС ЦК членалла кандидат, МНР-ера СССР посол А. И. Смирнов, хlаьта иштта КПСС ЦК Генеральни секретара помощникаш — КПСС ЦК член К. В. Русаков, КПСС Центральни ревизионни комиссе член А. М. Александров, кхыбола официальни нах.

монгольски оагlонгахьара — МНРП ЦК Хьалхара секретарь, Сийлахь-йоккхача Халкъа хурала Президиума Председатель Ю. Цеденбал, МНРП ЦК Политбюро член, МНР Министрий Совета Председатель Ж. Батмунх, МНРП ЦК Политбюро членаш, членалла кандидаташ, Сийлахь-йоккхача Халкъа хурала депутаташ, правительства членаш, кхыбола официальни нах.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ КАДРАЙ—ЙОАКХОИ ТЕРКОИ

Республикански партийни актива собранера

ХьалхагIа хоам баь хиннача тайпара, КПСС обкома политически дешара ЦIагIа партийни актива республикански собрани хилар. «Белоруссе партийни организаце идеологически кадраш хьахаржарай кхетаярай беча балха хьакъехьара» КПСС ЦК соцам кхоачашбара дакъерча областной партийни организаце декхарий хьакъехьа» доклад еш собране дакъа лоацараштa хьалхашка къамаьл дир КПСС обкома секретара **М. О. Бузуртанова.**

Коммунистически парте, аьлар цо, керттера лоархIам массаза ба а баь, ба а бу къахьегамхошта политически нравственни кхетам балара, марксистско - ленински мировоззрени цар хьахилийтара. Из йоакхо еш я парте XXIV съезда решенеш, КПСС ЦК-ас цул тIехьагIа даь соцамаш. Цар тIа белгалдаьд революционни теорена еш йола пропаганда дIахо тоаяра, дерригa идеологически гIулакхаш эргадоахаш тоадара хьадда наькъаш. Царна юкъе ба дукха ха йоацаш вай парте Центральни Комитето тIайийца «Белоруссе партийни организаце идеологически кадраш хьахаржарай кхетаярай беча балха хьакъехьара» соцам а. Республикерча коммунисташа, беррига идеологически болхлоша чIоагIа хьашт долаш дег тIара къоабалбеш тIайийцар из.

Идеологически кадрашта кхетам балара проблемага массе оагIорахьара хьажа а хьажа, Центральни Комитето уйла тIаяхийтай хIанзарча хьалашка цар лоархIами моттиги лакхъяра, белгалдаьккхад, керда чоалханегIеи доккхагIеи дола декхараш къоастадара дIоагIа кадраща беш бола болх, цар гIулакхий методаши стили эргайоахаш тоаярах латташ хилар.

Партийни комитеташта хьалхашка декхар оттаду идеологически болхлой теоретически политически грамотни, профессиональни дика кийчо йолаш, дIика моральни гIулакхаш доахкаш, уйлай хьисапашца а, хетараш ниIса хиларца а, практически гIулакхашца а, шоай оамалаща а наха влияни е ховргдолаш хьалкхебара.

Из декхар кхоачашдара идеологически балха хьалхара массе тайпарча кадрай бехктокхам лакхбанза, гIулакх бокъонца партийни, творчески наькъаца леладергдола кхетам царна балланза, шоай политически корта болчеи гIулакхашка диллача вахарал тIехьабусаши коммунизм хьалъяра хIанзарча этапо дизза дIадехарий боараме гIулакх дIадахьа ца моташи бараш юкъера дIабаханза баргбац. Цхьакха оагIорахьара, кердагIа йола знанеш халданза кадрашта теланзен доагIар царгара дизза хьадеханзен даргдац.

Идеологически балха кадраш хьахаржарай балхаш тIа дIанийсъярав беча балха дешаш вай областной партийни организацена къаьстта боккха лоархIам болаш да. Уж цкъа санна дукхаза а дийцад. Парте обкома X-чен XIII-чен (1973 ш.), II-ча (1974 ш.) пленумашка вай маирра, критически анализ яь вай наха юкъе беча идейно-кхетама балха, кадращца беча балха ерригача оагIой.

Белоруссех лаьца КПСС ЦК-ас баьча соцамо вайна новкъостал ду цу лоархIамеча гIулакха юкъера кхоачамбоацараш шаьрагIа бIаргагора, дуккхача партийни комитетийн организацейн практически гIулакхаш тIа цхьацца бахьанегIа теркал ца деш тIехдувлийта хIамаш теркалдара.

Докладчика белгалдоаккх, областной партийни организаце кара политически лакха кхетам болаш, опыт йолаш, къахьегамхошта идейно - политически кхетам дерттIа бала ховш болча болхлой йоккха отряд хилар.

КПСС обкома X пленума соцамга хьежжа цар уйла тIайохийт республике бахача наха патриотически, интернациональни, атеистически кхетам чIоагIагIа балара. Цу гIулакха боккхача лоархIаме да къахьегамхошта политически информаци телара система хьаяр, парте обкома, горкомий, райкомий секретарашеи бюрой членашеи, министерстваи, ведомстваи, организацеи кулгалхоша политически докладашца къамаьлаш дар, хIаьта иштта республика районашка пропагандистски группаш ахийтар.

Цхьабакъда таркалде деза, кадраш хувца а ялийтара йоакко а еш мара, хьалхашка латта декхараш кхоачашдергдолаши беркат хьадаргдолаши коммунистически кхетам балара болх белга хIанзарча хьалашка Iалашде йиш ца хилар. Халахсте а, вай дуккхача партийни комитеташа из массаза а дац теркал, сов дукха хувцабоалийт штатни идеологически болхлой, шоай ханнахьа зеп, къаьст-къаьстача идеологически болхлоца керда хIамаш теркал ца делга, къаьнарча методегIа болх дIахо лелабелга, цудухьа таханарча цено дукхагIа дIадехарашка хьежжа уж боацилга.

Цу тайпара моттиг нийсъеннай Шелковской районе парте райкома секретарана Е. Я. Фарниевайцеи пропаганданни агитацени отдела заведующеца Л. З. Андрияновцеи, йIаьхха хана районе идеологически балха керте латташ хьабаьхкача цу новкъостий перспектива йийнай, доккхий кхоачамбоацараш теркал ца деш сайцаб, шоашка дIаеннача балха участкашка тIа-тIа дукхагIа дIадехарашка хьежжа кулгал ца дулаш бисаб, цудухьа царга хиннача балхаш тIара дIа а баьхаб.

Геттара дика гуш да, кадраш хьахаржара дакъера вай кхоачамбоацараш идеологически гIулакхашта партийни кулгалдара Iаткъаш хилар, цудухьа из ла йиш яц вайга. Кадраш хьахаржари кхетаяри идеологически балха ерригача участкай боарами низп айбара юкъмоттигера дош да.

Идеологически кадраш хьахаржареи хувца ца ялийтареи дешаща юкъарчал доацаш дувзаденна да цар балха хьалаш тоадареи царех пайда нийса эцареи дешаш.

Парте дукхагIйолча горкомашкеи райкомашкеи система я хинна дIаэттад пропаганданни агитацеи отделий болхлой царна ца доагIа гIулакхаш тIа а дехкаш уж кхоачашдара шоай балхаш тIара боахилга.

ДIахо республике идеологически кадрай массеза марксистско - ленински дешар вIашагIделла хилар белгал а даькка, нов. Бузуртанова хьахьекхар, цу лоархIамеча гIулакха юкъе теркал ца деш карара дувлийта цIенхаштта хIамаш.

Белггала аьлча, дуккхача партийни комитеташа бе боагIаш бола мах бац кадраш, цу дакъе идеологически учреждений болхлой Iомабара дикагIйолча формаех цаI йолча партийни актива районни школай лоархIама. Цу тайпара школаш болх беш яц Веденски, Грозненски, Урус-Мартановски, Малгобекски районашка мара. Цхьабакъда цар болх а овлангара денз тоабен хоадамболлащ эргабаккхен безаш ба.

Докладчика къаьстта бувц КПСС Грозненски горкомерча марксизма - ленинизма университетен цун филиалийи болх. Белоруссех лаьца КПСС ЦК-ас баьча соцамга хьежжа пропагандистий резерв кийчъю керттера форма, партийни комитетий, газетий, радио, телевидене, культура, халкъа образоване болхлой, Iилман болхлой идейно-теоретически кийчо лакхъю центр а хинна дIаотта еза университеташ. ХIаьта хIанз КПСС райкомаша, юххьанцарча парторганизацеша кхоачашбу университете нах дIачуэцара разверстка кхоачашъярах, цудухьа деша ухийгараш дукхагIча хана хьаннйсбенна нах хул. Вай Iомае езаш йола кадраш кийчъяра дукхагIа тIаяхийтац уйла. Из бахьан долаш деша багIараш дукха дIаух, занятешка ухараш кIезига хул, хIаьта керттердар — бизза пайда эцац квалифицированни идеологически болхлой кийчбара йолча торонех. Декхар сенах латт аьлча, из латт, укх таргарча 4—5 шера партийни комитетий дукхагIа бола болхлой, журналистий, кхыча идеологически болхлой говзал университете лакхъярах.

ХIанз парте хIара горкомо, райкомо шоай болхлой дешара перспективни план долла хIама теркалдаь оттаергйола, хьан, мича, маца, фу Iомаду, ше Iомадаьчох практически балха тIа пайда мишта эц къоастадергдола гIулакх данза даргдац, цхьакха тайпа параллелизми дублировании юкъе хургйоацаш из болх вIаштIехьа а баьккха.

Лоаца аьлча, дешара ерригача формай болх хIара идеологически болхлоша теоре курси идеологически балха практика курси белггаларча юкъагIа Iомаяь йоаккхаргйолаш вIаштIехьбаккха беза болх.

ДоакхагIа хиннача коммунизм хьалъяра декхараща, йоах дIахо докладчика, дIалех массови информацеи, пропаганданни ерригача средствай балха формаши методаши дIахо эргайоахаш тоаелга. Дын, националистически, ширача замах наьха саккетам чуи оамалашкеи дисача кхыча гIулакхашца лоаттабу къовсам чIоагIбарца дувзаденна дола дешаш ирагIа уттаде, нохчийн гIалгIайн халкъий истори дIаяха ханаш, общественни вахара тайп-тайпара оагIонаш кIоаргагIа классови позицешкара ювца дацмад республикера газеташ, радио, телевидени. Цхьабакъда массови пропаганда средствай гIулакхашка цIенхаштта кхоачамбоацараш а да.

X пленум хиннaчул тIехьагIа тоьал ха дIаяхай, баьча балхах хьахиннараш бIаргагора, керда рубежаш белгалъяра. Цхьабакъда интернациональни, патриотически къаьстта а атеистически кхетам балара дешаш, ширача замах юхедисача воча гIулакхашта духьала лоаттабу къовсам бувцилга укх тIеххьарча хана кепайоазон тIа, телевидене, радиос дикка лаьтIаьлийтад.

Уж ира темаш ювцаш юкъ-юкъера районни газеташ тIа квалификационни йоаца а кхыметтел-зенне а статьяш нийслу каст-каста.

Газетий, радио, телевидене, хIаьта иштта книжни издательства дуккхача болхлой кхоачам болаш лакха квалификации къаьстта образовании ца хиларах ше дувцаш, докладчика дийцар уж кадраш кийчъяра наькъаш, цар дешара формаех, говзал лакхъярах.

Докладах йоккха моттиг дIалаьцар пропагандисташ, лектораш, политинформатораш, докладчикаш санна болча идеологически фронта бIухой лоархIамеча отрядашца беча балха хьакъехьарча къамаьло. Дукха хIама ду цар, цхьабакъда цар балхах хьахулараш кхы а эффективнегIа хургда, нагахьа санна цар дешар кхетамца вIаштIехьдаьккхача, массе оагIорахьара царна методически теоретически новкъостал дича, цар гIулакхашта халданза тIахьожам лоаттабича.

Парте городской, районни комитетеша хоадамболлаш дувца деза моттигашка беча массово-политически балха тIарча формализмана духьала, пропагандистий, докладчикий, политинформаторий, агитаторий уйла тIаерзае еза къахьегамхошта идейни дог тийша хилара, коммунизма идеалашца тешаме хилара, буржуазни идеологи машар ца хилара уйлаца кхетам балара. Агитационно-массови болх [illegible] боахами культуреи дегIаккхулара декхараш кхоачашдарца, ширача замах юхедиса тайп-тайпара, коммунистически мораль телхаеш дола во гIулакхаш сихха массе меттерен дIададахарца.

Укх тIеххьарча хана белггалдара болх баьб республика партийни организацеша парте обкома X пленума соцам кхоачашбира, хIаьта цунах, шеко йоацаш, дика беркат а даьннад. Цхьабакъда хIанзалца хьадаьр, КПСС обкома II пленуме белгал ма даххара, дIахо вай чакхбаккха безача боккхачеи бехктокхамечеи балха юкъйг мара яц.

ХIанз а нийслу вайна юхедисача националистически дыни гIулакхаща, хIаьта цхьацайолча моттигашка, юхедиса националистически дыни гIулакхаш вайцига-м хIанз дIадавха дьннадар, цудухьа хIанзарча хьалашка из болх банза баргбоацаш хIама дац яьнна хетийта гIертарца лоаттабеча къовсама дешашка принцип йоацаш, лоархIа ца деш, формализм лелаеш йола моттигаш.

Дика кхетадеш да, иштта гIулакхага хьажаро вай балха цIенхаштта зе деш хилар. Бакъдараша тешал ду политически тIехьа бисача бахача наьха цхьадолча дакъа юкъера националистически уйлаш хIанз а дIаяланза хилара.

Шоай позицеш тIа латт, гIалаташта мукъарал дац националистически уйлаш гучаялийтача группацарчар а.

Мурдий тоабаш эIашагIъеттаяларахи тайпаш дувзаденна хиларахи пайда а эцаш националистически уйлаш йолчар, кагий нах хьалхьебу антиобщественни гIулакхаш дара. Малгобекски, Назрановски, Сунженски, кхыча районашка моттигаш хиннай кхычахьара тIабаьхкача специалисташца хулиганал леладеш. Бусалба дын даьша, «дын авторитеташа» дынах тешараштa Iоткъам бу, ислама идеологи, мурдий законаш, Iадатен шариIатен нормаш наьха саккетамчу чIоагIъе гIерташ хьинаре къахьег. Къаьстта терко ю дына даьша кагирхой, къаьстта кхувш боагIарий.

Ерригача общественноста, Iаьдала моттигерча органашта бIарга а гуш республике яхача шейхий тIехьенаша, тайп-тайпарча шарлатанаша дынах тешача нахагара, цар дына фанатизмах пайда а эцаш, хIаилгаш йоах.

Къаьстта чIоагIа дездир дына даьша укх шера мархаш доаста деноп. Къахьегама дисциплина телхаярца, бераш школашка кIезигагIа дахкарца чакхдаьлар из.

Цу дерригача кхоачамбоацарий керттера бахьан да дуккхача коммунисташа, кулгалхоша, партийни комитеташа цу тайпарча яленешца лоаттабу ира къовсам мелбар, уж теркал ца яр, бахача наьха националистически уйлаш хьалхьее гIерташ, дынах тешаш бараш дына культех, дола советски законаш телхадара тIатетташ бараш моллагIча тайпара цар из леладой а хьадда юта ца тохаш хилар.

Хьалха а санна цхьайолча партийни организацеша бахача наха интернациональни атеистически кхетам балара болх боагIача тайпара боаржа ца беш, цхьаккха система йоацаш лелабу, беррига баха нах чулацац шоай влиянеца.

Республике хIанз а тIехьамела лоаттабу дына культех дола законаш кхоачашдара тIехьара тIахьожам. Советски административни органаша хIанз а лаьцабац цу [illegible] хьа тIатаIара [illegible] баша леладетунга [illegible] ча тайпара хьажаш.

Цхьайолча партийни организацеша лоаттабе беза тIахьожам лоаттабац дына [illegible] къовсам лоаттабара [illegible] дIадехараш коммунисташа кхоачаш мишта ду.

Интернациональни атеистически кхетам луш дукхагIа кег гIортылга е еза къахьегама коллективаш, [illegible] интернационализаце процессаш терко дукхагIа еш Iомае еза, Iалашде деза хIара коллектив политически саккетам лакха болаш, социалистически къахьегама дисциплинеи организованностеи дика йолаш, шин цхьаболча членаша леладу харцахьара гIулакхаш лоаргдесацаш хулилга.

Партийни организацеша Iалашде деза уставо тIа ма деххa коммунисташа дынах дисаранна къовсам лоаттабеча шоаш дакъалоацилга.

Овлан тIара тоабар дIадех бахара юкъе керда оамалаш, цIейш, обрядаш йоаладара гIулакхо.

Докладчико тешавеш цифраши факташи йоалаю нах идейно-нравственни хьалкхебеча долча цIенхаштарча кхоачамбоацарех, советски законаши коммунистически морала нормаши телхаераштa партийни профсоюзни организацей, боахама органий цхьаболча кулгалхоша боагIаш бола бехк ца беш хилара.

Цу хьакъехьа цхьайолча хана хьадда никъ лацац, халахете а, къахьегама коллективаша а. Из бакъдеш деший укх шера судаша дийцача 260 дешах 145 деша коллективаша бехке бараш бехказа баха гIийрта общественни защитникаш бахийта хилар? Иштта, «Старогрознефть» мехкдаьттен гази йоахача управлене ЖКК - и «Чечингазстрой» треста Грозненски специализированни СМУ-и коллективаша общественни защитникаш къоастабир хулиганство лелаярахи граждане хIамаш еттаги летарахи уголовни бехктокхане озача шоай болхлошта.

Дика кхетадеш да: бокъонаш телхаелга дIадаккхара, нах дерттIа бахаргбола хьалаш оттадара бизза пайда эца беза советски законаш низах санна къахьегама коллектива низах а. ЧIоагIа бехк бе беза вай морала нормел тIехбувлараща къовсам ца лоаттабеча, хIаьта цкъаза шоаш а пачхьалкхен дисциплиней законий телхадара наькъа тIа бувлача кулгалхошта.

КПСС ЦК Белоруссега баьча соцама лоархIамерчарех цаI а лоархIаш хьалхашка оттадаьд юкъара дешара, профессионально - технически лакхерчеи школа кадрашцара болх чIоагIагIа бар.

КПСС обкома X пленума соцам. цо хьакхелла дика, нийса уйла дукхача дешара заведенешта, эггара хьалха юкъар дешара школашта, халахете а, дешар хьехара, къаьстта кхетам луш дешархой хьалкхебара кIоаргга дика гIулакхаш дара хьадда дола хIама а хинна дIаоттанзар. Хьалха а санна ира латт дешарах кхера, къаьстта юртарча школашка, кхувш йоагIача тIехьенна интернациональни атеистически кхетам балара проблемаш.

Областной партийни организацена парти правительства решенешта пропаганда е пропагандистски кадраш кийчъе, студенчески кагирхошта коммунистически кхетам луча доккха гIо ду вай вузий Iилмахошеи преподавателашеи. Вузий общественни Iилмай кафедрай кадрай квалификаци лакха хиларо торо лу дешар кIоаргеи хьахулар дикеи долаш хьеха. Бакъда преподавателех цхьабараша беш бола болх боагIаш бац парте Центральни Комитето дIадехаращца.. Халахете а, хIанз а мукъадавнадац вай ладувгIа дог ца доагIача, хьадда чулоацам боацача лекцеех.

Цхьайолча кафедрашка бокъонца творчески хьалаш дац. Из эггара хьалха доагIа Грозненски мехкдаьтта института политически экономе кафедрана.

Дукха ха йоацаш парте областной комитета бюрос ладийгIар КПСС обкома X пленума соцам университетеи исторе, меттеи литературан Iилма- тохкама институтеи партийни организацеша кхоачашбелга мишта лел. Из дувцаро хьахьекхар цу коллективай Iилман болхлоша цхьайолча хана Нохч - ГIалгIайчен историе цхьайола ханаш классовни позицеш тIара хьа ца хьокхаш хилар, хIаьта партийни организацеш цхьайолча хана принципиальни хилац Iилма тохкамаш субъективни дара духьала, цхьаболча Iилман болхлой харцахьа леларца, цар аполитични къамаьлаш дарца къовсам лоаттабеш.

Ховш махиллара, КПСС X пленумо белгалдир нохчийн гIалгIайн классови декъаденна доаца, социальни антогонизмаш йоаца халкъаш да. хIаьта Нохч - ГIалгIайчен истори — классови къовсам боацаш хиннай яхача «едини потока» теоре бахача наха идейно - политически интернациональни кхетам балара мел доккха зе дир.

X пленум хиннaчул тIехьагIа кIезига ха яьннац. Бакъда республикански Iилма - тохкама институто практически кIезига хIама даьд цу хьакъехьа, хIанз а [illegible] болх арабаьккхабац «едини потока» теори харцъеш.

Республика культуран искусствай учрежденеша, творчески союзаша къахьегамхошта коммунистически кхетам луш боккха бехктокхаме болх беш хилар дика а даь, нов. Бузуртанова керттера теркам тIабахийтар цар балха тIарча кхоачамбоацараштеи ланза дисараштеи. Вайцига хIанз а иштта чулоацамгеи формагеи [illegible] теркам тIа ца оашш, хIаьта цкъаза пайда боацаш зене йола спектаклаш, произведенеш.

Творчестваяра уж тайпа гIалаташ цхьадолча даьхье дувл вай кадраш тоьам боллаш идейно - теоретически профессиональни кийчо йолаш, мировоззренчески кхийна йоацандаь. Цо тешал ду республика культура Министерства, вай творчески союзашеи организацешеи творчески интеллигенцеца кIезига болх беш хилара, цун говзал айяра, политически чIоагIбара кIезига йоакхо еш хилара. Дувцар эггара хьалха доагIа цар культура хьалъяра ленински тIехьале, культурана кулгалдара партийни паччахьалкхени теори цар Iомаяра.

Доклада тIа иштта баьшхар культурно - сердалон учрежденей болх, цар балха тIа хIанз а долаш дола кхоачамбоацараш дIадахара наькъаш белгалдир.

Докладчико цIенхаштта теркам тIабахийтар идейно - кхетама балха планировании яра, цун эффективноста, коммунистически кхетам луча практике Iилма лардаш йоалаяра.

Партийни организацейи партийни комитетийи организационни идеологически болх эргабоаккхаш тоабари кадраш лохилга тоадари духхьал из дара де дезаш дац йоах йистевоалаш нов. Бузуртанова. Из дерригa ду керттера декхараш кхоачашдара: наха идейни воздействи яра ерригача формаехи средстваехи пайда эцаш, царех боала пайден эффективности айеш КПСС XXIV съезда решенеш, вай мохк экономически социально - политически дегIабара программа толаме кхоачашъяра къахьегамхой оарцагIа бахара.

Тахан республика партийни организацей, ерригача идеологически кадрай низаш тIахахийта да болхлой, колхозхой, интеллигенце общественни [illegible] къахьегама инициативеи айяра, социалистически [illegible] шерра йоаржаяра, Iилма-технически прогресс сихъяра, пятилетка заданеш кхоачашъяра.

ХIанз КПСС горкомашеи райкомашеи, идеологически учрежденешеи ведомствашеи КПСС ЦК Белоруссех баьча соцамой КПСС областной комитета мероприятей планой маяххара дерригача доакъой идеологически кадрашцара болх тоабара де дезараш белгалдоахаш я. ЧIоагIа бехктокхам хеташ оттае еза уж мероприятеш. Де оттадер къоастамбаь, Iоаяьча опыта лоархIам беш, идеологически кадраш хьахаржареи хьалкхеяреи гIулакх дикагIча оагIонгахьа хувцаргдолаш хила деза.

* * *

Доклад ювцаш эггара хьалха къамаьл де дош ийцар парте Ленински райкома хьалхарча секретара **Г. Ф. Галковас.** Ленински района коммунисташа, комсомольцаша, ерригача идеологически болхлоша «Белоруссе партийни организаце идеологически кадраш хьахаржареи царна кхетам баларен балхах» бола КПСС ЦК соцам чIоагIа къоабалбаь тIа а ийцар, хIаьта цох дIахо йодача хана де дезача гIулакхий программа лерхIаш а ба, йоах цо.

Укх тIеххьарча шерашка районни парторганизаце дукха даьд къахьегамхой политически производственни хьинар айдара, идеологически влияни яра формаши методаши эргаяьха тоаяра. Практикана шерагIа юкъеяхувл идейно - политически балха перспективни планировани елга, декхараш комплексно кхоачашделга. Из деча хана производственни коллективашка беш бола болх тоабаь ца Iеш бахача наха юкъе бер а эргабоах.

КПСС Ленински райкомо, юххьанцарча парторганизацеша, КПСС XXIV съезда решенешца хьалхе а лелаеш, кIезига даьдац идеологически балха керттера участкаш дика кийчъяьча кадрашца чIоагIъяра. Тахан из сий дола гIулакх хьал а лаьца районе болх беш ба пхиъ эзарнел совгIа пропагандисташ, лектораш, докладчикаш, политинформатораш, агитатораш, ши эзар гаргга юкъерча дешара заведеней хьехархойи преподавателаши, Iилман, литературай искусствай болхлой йоккха отряд. Из болх чакхбоаккхача дикка лакхбеннаб партийни, советски, профсоюзни болхлой, предприятей кулгалхойи специалистийи боарам. Агитмассови балха кулгалхойя специалисташи шерра юкъеозар бахьан долаш цун чулоацам бIаьхегIен хьабоала пайда боккхагIен хилнаб.

ЙоагIаш йола терко ю идеологически фронта болхлошка дешийтаран уж идейно чIоагIбарай. Уж кийчбара керттера звеньяш лоархI политически просвещене системахи партийно-боахама актива школахи, хIаьта иштта хоам бара системах а.

Идейно - политически балха дешаш даим дувц пленумашка, бюрой заседанешка, партийни собранешка. ЦIенхаштта тIахьожам лоаттабу перспективни план кхоачашъярай идеологически активага дешийтаран.

Боккха лоархIам беш я парте райком идеологически балха бола парторганизацей секретарий заместителаш хьахаржара. Царна лаьрхIа райкоме вIашагIа а елла болх беш школа я.

ХIара деннеи дерригIен беча идеологически балхи аьттув боалийт наьха къахьегама хьинар айде а, планаш, социалистически декхараши кхоачашдайта а.

Цунца цхьана тхо раьза хила йиш йолаш дац дика кийчъяь идеологически кадраш йоацача гIишлой организацешкеи идейно-политически балха боарам хIанз а лакха боацача творчески союзашкеи беча кхетама балха. КПСС райком творчески интеллигенцена марксистско - ленински дешар Iомадайтара терко еш [illegible] хIанз а Iалашдьдац беррига творчески болхлой чIоагIъенна коммунистически уйлаш йолаш хулга, балха а [illegible] уж нийса бахилга. Халахете а ца аьлча далац, хIанз а ерригача творчески коллективашка йоагIаш йола партийность, принципиальность хургйола, кхоачамбоацаращца цIенхаштта къовсам лоаттабергбола хьалаш хьа ца даьлга.

Райкомо кхетама балха йола дикагIйола опыт хьаьIоа а еш из шерра йоаржаелга Iалашдац, марксизма - ленинизма университето кийчъеча кадраех лерттIа пайда эцац.

Трибуна тIа ва республика культура министр **В. А. Татаев.** Юххьанца цо дийцар укх шера культура учреждений болх тоабара шоаш чакхъяьхача мероприятеех. Цу даькъе я культура беррига болхлой чулоацаш йола зональни совещанеш. Iилма - практически конференцеш, семинараш. Цига йийцар 1973 шера балха итогаши XIV областной партийни конференце декхарашка хьежжа культура учреждений декхарехи.

Юртарча культура учрежденешта практически методически новкъостал дара комплексни бригадаш ахийтай. Цар а, иштта дуккха кхыйолча а мероприятеша тоабир клубай, культура ЦIеной, библиотекай болх.

Нов. Татаева дувц аьхки кхашкара балхаш даьржача хана культура учрежденеша чакхдаьхача гIулакхех. Цо иштта белгалдоаккх, бахача наха идейно - политически, интернациональни, атеистически къахьегамеи кхетам луча культура учреждений лоархIам айбенилга.

Ораторо хоадамболаш дийцар культурно - просветительски кадраш кийчъяреи царна кхетам баларен гIулакхех, цу лоархIамеча балха йолча цIенхаштача кхоачамбоацараштa анализ йир. Ерригa культура болхлой хьанийшача царех 130 саг юкъера образовании йоацаш ва, балха хувцалу кадраш. Цун керттера бахьан — моттигерча органаша цар йоагIаш йола терко ца яр, материальни база эсаля хилар, эшаш йола кийчо йоаца нах клубашкеи библиотекашкеи балха хьежабир.

Къамаьл де дош лу Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета парткома секретара **М. Х. Точиева.** Цун къамаьл дукхагIдолча даькъе преподавателий идейно - теоретически педагогически говзал лакхъяра хетадаь дар. Из деча керттера моттиг дIалоац партийни просвещене система. КПСС обкома X пленума дIадехарашка хьежжа парткомо эргабаьккхаб политдешара система болх. Ленински къаман политика лоархIаме проблемаш Iомаю керда теоретически семинари Iилман коммунизмах йола лекторийи хьаьнй. Ерригa а университете болх беш я 12 теоретически методологически семинараш.

Дикка тоабаь ешача лекцей идейно - теоретически боарам. Кафедра заседане йийша хIара лекци лакха квалификаци йолча преподавателa боараме хулга Iалашде гIерт. Патриотически, интернациональни, атеистически кхетам балара кафедрашка рекомендацеш оттаяьй.

Марксизма - ленинизма уйланца беррригача къахьегамхошта а, идеологически кадрашта а кхетам балара, йоах нов. Точиева, дика аьттув боалийт Iилман публикацеша, радиои телевидене гIолдеи Iилмахоша деча къамаьлаша, республикански газеташ тIа еттача статьяша. Укх карарча шера республика районашка общественно - политически, естественно-Iилманеи, иштта кхычеи темаех лаьца лекцеш. беседаш еш хиннай Iилмахой йоккха отряд.

Университета кафедраша районашта шефство лелаю, идейно-политически болх бара партийни организацешта новкъостал а деш.

Бакъда, оаха кхета-м ду цу даькъе кхы а пайда эцанза тха дукха торонаш йолга. Цхьабола Iилмахой хьинаре дакъа лоацаш бац общественно-политически балха, хIанз а Iалашдаьдац студенташта дIахьехар цар саккетаме чIоагIденна дIаоттилга. Уж кхоачамбоацараш дIадоахаш я партийни организаци.

Къамаьл де дош лу КПСС Ачхой - Мартановски райкома хьалхарча секретара **А. И. Воронкина.** Вай дика кхетаду, йоах цо, идеологически балхах хьахула пайда дуккхача даькъе тийша хургба партийни организацеша КПСС ЦК тIанийшача соцама белгалонаш кхетаярах, цо хьалхашка оттаяь идеяши положенеши, оценкаши критически замечанеши йовзарах, идеологически кадрашца беча балха хоадамбола система хьаярах. Цудухьа укх деношка из соцам бувцаш лекторий, докладчикий, пропагандистий, политинформаторий, агитаторий, культурай просвещеней учрежденей болхлой районни совещанеш ергья. Из лоархIаме партийни документ кIоарга Iомадайтара шерра пайда эц кхыча формаех я.

ХIана массанахьа идеологически болх тоабеш латт. Райисполкома культура отдело, халкъа образоване органаша, ВЛКСМ райкомо, районни газета редакце, «Знание» общества районан организаце кадраща бу болх тоабара, беррига идейно-кхетама балха боарам лакхбара мероприятеш уттаю.

КПСС ЦК соцамо дIадехарашка хьежжа районе еча идеологически балха ше анализ еш, ленински пропаганда еча, агитколлективай болх вIаштIехьбоаккхача цхьадола толамаш даьхалга белгал а доаккхаш, долаш дола кхоачамбоацараш хьагучадаьхар нов. Воронкина. Иштта, районе идеологически кадрашца болх бара хьадда система хьаьнац. Оаха кхы а Iалашдаьдац, аьлар цо, предприятейи организацейи кулгалхой, юрта боахама, просвещене, медицина специалисташ кхетама балха юкъе хьинаре дакъа лоацаш хулга. Ледара латт цар идейно-политически боарах лакхбелга. Цхьаболча агитаторийи, политинформаторийи беседаш хайра пайда луш яц. Районни партийни организаце, йоах оратора, де мел эшар дерга къахьегамхошта беш бола идеологически болх тоабара.

Трибуна тIа я ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь **Т. У. Махмудхаджиева.** «Белоруссе партийни организаце идеологически кадраш хьахаржареи царна кхетам баларен балхах» бола КПСС ЦК соцам тIара выводаши рекомендацеши, аьлар цо, чIоагIа лоархIам болаш я ерригача комсомольски организацешта а.

Республика комсомольски организацеш кагирхошта юкъе марксизма - ленинизма теорена пропаганда яра шерра система йолаш я. Цу балха лоархIамеча формаех цаI да комсомольцаштеи кагирхоштеи политически экономически знанеш ялар. Комсомольски организаценка вIашагIъеллача кружокашкеи семинарашкеи дешаш 13 эзар кагирхо ва, цу даькъе 10 эзар ВЛКСМ член а волаш. Дикка тIакхийттаб политически дешара системе дешаш бола кагирхой. Цунца цхьана Шалински, Назрановски, Сунженски, цхьайолча кхыча а районашка болх беча кагирхоех дикка дакъа цхьаккха тайпарча дешара юъеззадац.

Нов. Махмудхаджиевас актива доакъашхой, парте горкомийи райкомийи болхлой теркам тIаоз кагирхой политически дешар вIаштIехьдаккхара, пропагандистий кадраш хьахаржара балхацара бехктокхам кхы а айбе безаш хилара.

Политически экономически балха яьча анализо хьахьокх кийчбаь дика пропагандисташ болча а, царца боагIаш бола болх беча а моттигашка комсомольски политдешар лерттIа чакхдоаккхаш хилар. Пропагандисташта юкъе кIезига бац кагирхой боккъонца бола идейни наставникаш. Цар кхоачашдеча сийлен декхара боагIаш бола мах баьб ВЛКСМ ЦК.

ВЛКСМ областной комитет ший декхар лоархIаш я пропагандистий кадраща бу болх дIахо тоабар, кагирхоща идейно-политически болх бара йоккхагIа йолча новахаленцара нах, коммунисташ, къахьегама ветеранаш оарцагIбахар.

Къамаьл де дош лу «Сердало» газета редактора **Т. А. Тебоевна.**

—«Белоруссе партийни организаце идеологически кадраш хьахаржареи царна кхетам баларен балхах» бола КПСС ЦК соцам айхха буввзабенна ба советски журналисташа беча беррригача балхаца — из къахьегамхошта коммунистически кхетам балар е аргIанара боахама кампани чакхйоаккхилга хьахьокхар дале а.

Цу лоархIамеча партийни документа тIа белгал мадаккхара, хIанз а Iалашдаьдац ерригa къахьегама коллективаш керда саг хьалкхевеш а, къахьегамцеи социалистически доалахьенцеи коммунистически гIулакх хулийташ а, наха юкъерча гIулакхий нравственни боарам лакхбеш а йола боккъонца центраш хинна дIаоттилга. Уж кхоачамбоацараш дIадахара йола цхьа торо я кхетама балха дерригa декхараш комплексно кхоачашделга. Из дара, дувц нов. Тебоева, «Сердало» газета редакце отделаша керттерча лостамех кепаеттача материалашта планировани елга тоадаьд. Белггала аьлча, «Саги коллективи», «ДикагIйола опыт — массанена» яха рубрикаш юкъейоалаяьй. Цига кепаетт производства, Iилманен культуран тайп-тайпарча доакъашкарча мугIарерча болхлой, специалистийи боахама кулгалхойи материалашта.

Редакце дуккха хьалха дена а, халданза а кийчъю «Ши дуне» яха оагIонаш, цар тIа хьахьокх советски вахара башхалонаш а, вайцигеи капиталистически мехкашкеи социальни проблемаш мишта чакхйоах а.

Нов. Тебоева дIахо дувц республике бахача наха идейно-политически, интернациональни атеистически кхетам лула тоадара редакце коллективо чакхдоахачеи де лерхIачеи гIулакхех. Оратора белгалдоаккх, парте областной комитето укх тIеххьарча хана журналистски кадраща беш бола болх тоабаьлга, халданза хоам бу царга областной партийни организаце чакхйоахаш болче керттера проблемаех лаьца, белгалъяьча этапе керттера декхараш кхоачашдара хьежамаши рекомендацеши тел.

Нов. Тебоева иштта дувц «Сердало» редакце коллективе кхетама болх бечеи профессиональни дешар вIаштIехьдоаккхачеи Iоаяьча опытах, цо тешам лу, КПСС ЦК соцамца хьалхле а лелаеш, газета журналисташа идеологически кадрай гIулакхий ерригa оагIош, беррига идейно - политически болх дикагIа хьахьокхара де мел эшар дергхиларах.

— Вай мехка социализми коммунизми хьалъяра ерригача этапашка, — аьлар Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела **Н. К. Байбулатова,** — вай парте даим чоакхо яьй советски наха коммунистически кхетам баларан идеологически балха формаши методаши эргайоахаш тоаярай. «Белоруссе партийни организаце идеологически кадраш хьахаржарей царна кхетам баларен балхах» бола КПСС ЦК соцам цун дола цхьаькха цхьа тешал да.

Нов. Байбулатова анализ йир моттигерча Советаша республика къахьегамхошта коммунистически кхетам луш, социалистически законности правопорядоки чIоагIъеш баьча балха. Цо белгалдаьккхар, уж дешаш каст-кастагIа городской, районий, юртий, поселкови Советий исполкомий заседанешка, сессешка, цар депутатски комиссешка дувцаш хилар.

Укх тIеххьарча шерашка, КПСС обкома X пленума решенешка хьежжа, республика Министрий Совет дикка дукхагIа теркам тIаахийта яьннай моттигерча Советий болхлой хьахаржара, уж балха дIанийсбарай цар квалификаци лакхъярай.

Республика 195 моттигерча Совета хержав 9139 депутат. ВIашагIъеллай 1400 массазара комисси, ялх эзар гаргга шоай лоIамера организаци. Цу низах когIортылга а еш, моттигерча Советий исполкомаша юртахой вахара ерригача оагIошта, республика экономикеи культуреи дIахо дегIайоалаяра воздействи ю. Н. К. Байбулатова къамаьл дукхагIча даькъе школай, профессионально - технически училищай балхахи республика къахьегамхошта коммунистически кхетам луш беча балхацарча юртарча интеллигенце лоархIамахи лаьца дар.

Актива собране къамаьл даьча КПСС ЦК-рча заочни Лакхерча партийни школа Ставропольски отделене заведующе **С. П. Горюнова** белгалдаьккхар идеологически болхлоша марксистско - ленински теори Iомаелга чIоагIа лоархIам болаш хилар, райкомаши горкомаши ЗВПШ деша бохийтараш цIенхаштта хьахъоастабе а халданза цар мишта деш хьожаш тIахьожам лоаттабе а декхарийла я аьлар.

Грозненски «Электроприбор» завода директора **Л. Н. Перепечаева** хоадамболаш дийцар дуккхача къамех латтача коллективо хьинар кхо ца деш къахьегар, партийни организаце халданза идейно - политически болх бар бахьан долаш шоай предприяте доккхий толамаш доахаш хиларах.

Къамаьл де дош эц парте Назрановски райкома секретара **Б. И. Гандалоева.** Цо дийцар, КПСС обкома X пленум хинначул тIехьагIа районни партийни организаце къахьегамхошта идейно-политически, интернациональни, атеистически кхетам балар гIулакх тоадара даьчох. Цунца цхьана цо белгалдаьхар цу лоархIамеча балха юкъе хIанз а долаш дола кхоачамбоацараш а, уж дIадахара шоаш деш дари де лерхIари.

Белоруссех лаьца КПСС ЦК баьча соцамга хьежжа идеологически балха цхьадолча дешаех лаьца къамаьл дир укхаза «Агитатор» яхача КПСС ЦК журнала керттерча редактора **М. П. Габдулина.**

* * *

Республика партийни актива собране доакъашхоша «Белоруссе партийни организаце идеологически кадраш хьахаржареи царна кхетам баларен балхах» бола КПСС ЦК-с соцам чIоагIа къоабалбаь хьал а лаьцар из леррагIа кхоачашбара тIа а нийцар.

Московски электронни приборий техникума хьалдаьд керда дукха этажаш йола цIенош. Укхаза итташ лабораторешеи, мел эшача приборашцеи оборудованецеи Iалашъяь производственни мастерскеш я. Алхха дийнахьарча отделене а техникума опытни преподавателаша кийчбу 1400 вакуумни полупроводникови приборий специалисташ, техникаш - математикаш, электронно - вычислительни машиний программисташ; радиотехникаш.

Из дешара заведени чакхъяьккхараш радиотехнически электронни промышленноста предприятешкеи Iилман учрежденешкеи болх беш ба.

СУРТА ТIА: 3-ча курса студентка Шахова Татьянеи (аьрдехьара яр) Корчагина Светланеи электронно - лучевой трубкаш мишта вIашагIъеххай хьожаш Iомалуш ба.

В. КУНОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

МАШАР ЛОРАБАРА СОВЕТСКИ КОМИТЕТА — 25 ШУ

Машарен тІеман проблемаша вай дуьнен халкъийн чІоагІа теркам тІаоза дукха ха я, хІана аьлча боккха бален Іазапи лайнад цар тІом бахьан долаш. Советски Союзон кхыча социалистически мехкашен тІом хьоабе гІертача империализма агрессиван гІоьзараша духьала чакхдоахача хоадамболаш долча гІулакхаша тІом хьоабе гІертараьшта духьала къовсам боаржабаьча наьха бІуболийт.

ТІом чакхбьиначa шерашка тІема духьалара массови болам дегІаахара гІулакх дІадоладаь машар безарий Дерригдунен хьалхара конгресс хилар 1949 шера, Парижен Прагей цхьан хана. Цига дакъа лоацаш вар 72 мехкара цІена уйла йола 2065 саг.

Цул тІехьагІа (1950 ш.) Варшаве хиннача конгрессо дерригача мехкийн парламенташка кхайкарал дир машар лорабарах закон тІаэцара уж тІахьехаш. Цо хержар Дерригдунен Машара Совет.

1949 шера аьхки Союзий Цlен Колонни зале хиннача советски машар безарий ерригсоюзни хьалхарча конференце хьакхеллар машар лорабара Советски комитет.

ТІом хьара духьала лоаттабеча къовсаме ерригa советски общественность юкъеоза. доазел дехьарча машар безарашца айхха бувзамаши контакташи оттае шийн лоІам дІакхайкабаь комитет хьахилар вай Даьхен общественно-политически вахаре боккхача лоархІаме событи яр.

Из беркате гІулакх дІадолалуча лаьттаб советски машар безарий болам дегІабоалабара гІулакха шоай хьаькъал, низ, дега йІовхал дІалуш хинна дикагІа бола нах. Царна юкъе бар Александр Фадеев, Илья Эренбург, Александр Корнейчук, Ванда Василевская, Жолио-Кюри, Николай Тихонов, иштта кхыбараш.

Машар лорабара йола Советски комитет, ше хьакхеллаеа дийнахьа денз таханарча денга кхаччалца, машар безарий гІулакх дерригача халкъа болам болга хьахьоккхаш, тІом ца безарийн цун Іазап довзарийн кортамукъачен кхоллаиен къахьегама хьашташ лорадеш хиннай, хІана иштта йолаш а я.

Машар безарий болам дегІаахара керда этап хьатІехттай. Цун чулоацам сенах лаьт аьлча, из латт дунен тІа хулаш латта позитивни процессаш хьаллацара тІадерзаьаьча цун хьинарерча гІулакхашта юкъе тІехь-тІехьагІа массехк шу хьалха хиннaчул дуккагІа общественни политически низаш юкъедоагІаш хиларах. «Машарен вІаши гІулакхаш леладарен политика» бокъонца шерра болам хинна дІаотташ латт.

Цу даькъе лоархІамбола событи яр соахка Москве хинна машар безача низий Дерригдунен конгресс. Конгресса итогаши цига тІаийна документаши дерригача дунен тІа гІордаьнна дІадайзар.

Кепайоазон, пачхьалкхени политически организаша цу итогашта анализ еш цхьан бартах белгалдора конгресса балха юкъе КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева дакъа лацар Іалаьвате боккхача лоархІаме хилар. Дунен халкъашта юкъерча кийчо яра йолча комитето дехарах конгрессе къамаьл дир Л. И. Брежнева. КІоаргга оптимизм йолаш, халкъа кхелаш сахьан тІалатта бехктоккхам чІоагІа кхетабеш дар из къамаьл. Цу тІа хІанзарча заман дунен халкъашта юкъерча хьала кІоаргга Іилман анализ яьй.

Конгресса делегаташа чІоагІа кхоабалдир Л. И. Брежнева даь къамаьл. Машар безарий исторически форума керттерен дог айдуи событи хилар цох.

Конгресс хиначул тІехьагІа чекхдаьннача шера уж идеяш дІахо йоаржаяралли цар йоагІаш йола уйла ярали совгІа цун решенеши рекомендацеши вахаре чакхьякара лоархІам бола практически гІулакхаш даьд. Мадарра аьлча, машар безача низий Дерригдунен конгресса гІулакхаши бувзамаши дІахо кхахьара Дунен халкъашта юкъера комитет хьайир.

ЛоархІам бола событи хилар 1974 шера октябрь бетта машар лорабара Советски комитета 25 шу дизара хетаьь Москве хинна машар безарий Ерригсоюзни Советски конференци. «ЧІоагІача, нийсхон, демократически машара духьа» аьнна ше яьча доклада тІа, массазарча комитета председатель волча Н. Тихонова аьлар: «Со гІалат варгвац, Советски Союза 250 миллион бола гражданаш — коммунизм хьалъеораш — тахан укхаза вайца ба аьлча». Советски наха дика ховш мел дукха низ гІовзали тІабохийт Коммунистически парте КПСС XXIV съездо белгальяь чІоагІача машара, социализма мехкашца дІахо йодача хана вежарашха доттагІал чІоагІдара, дунен халкъашта юкъе дІа-хьа гІулакхаш леладелга шердара тІехьа йола решенеш вахаре кхоачашъеш.

Машар лорабара Советски комитетон цун дуккха эзагаш болча наха латтача активон цу лостамагІа дукха балхаш чакхдоах.

Конференце доакъашхоша боккха кхаъ хеташ тІаийцар машар лорабара Советски комитета «Халкъий доттагІала» орден кхар. Цу доккхача совгІато тешал ду машар безарий боламо чакхдоахача гІулакхий Коммунистически парте цахаддаш терко еш хилар. Цар кхы а чІоагІагІа низ тІабохийташ къовсам лоаттабергба халкъашта юкъера машар чІоагІбара, КПСС XXIV-ча съезда машара Программа вахаре кхоачашъяра.

Конференце балхаца дакъа лоацаш хилар 1961 шера машар лорабара Советски комитета хьалхленца вІашагІбеллача машара Советски фонда правлени. ХІана из фонд хьаеча дакъа лоац миллионаш болча ерригача союзни, автономни республикай, краяй, областий промышленни предприятей, совхозий, колхозий, творчески союзийи Іилман учреждений къахьегамхоша. Эггара массови общественни организаци а хинна дІаэтта машара фонд чІоагІъяра дош хьаллоац цар. Машара фонда шоай лоІамагІа цар хьятела взносаш алсамъяларо къаьгга хьахьокх советски наьха патриотически доггуйла цІена хилар, машар лорабара сийлен гІулакх могача бесса хьаллаца уж гІерташ хилар.

Цу лоархІамеча сийлен гІулакха юстара бац Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой а. Дукха ха йоацаш машара фонде тоъал ахча юкъелихьар Грозненe Гудермесен локомотивни депош, Урус-Мартановски района школаша, «Вторчермет» контора. Цхьан дийнахь баьча балхах шоашта кхачаш дола ахча юкъедихьар Нохч-ГІалгІай меттен, литературан, историн Іилма-тохкама института болхлоша а.

Машар лорабара республикански комитети машара фонд гулъяра новкъостала йола республикански комиссии дог тийша я, къахьегамхошта патриотически интернациональни кхетам балара ког гІортолга еш йола массови мероприятеш чакхйоахача машар лорабара моттигерча комитеташца цхьана машар лорабара Советски комитета балха юкъе республика къахьегамхоша хьинаре дакъа лоацархиларах. Царна юкъе я мехка предприятешка, совхозашка, колхозашка, гІишлошъеча организацешка чакхйоаха машара «месячникаши» «кІираши» къахьегамхоша лакхара социалистически декхараш тІа а ийлеш машар чІоагІбеш йола «машара вахташ».

З. ДЖАМБУЛАТОВА,
машар безарий Ерригсоюзни Советски конференце делегат.

Лаьттан ченаш тохкар

Грозненски бурув тохара балхий управлене эггара дикагІа лоархІачарехи социалистически яхье цахаддаш хьалха латтачарехи я Али-Юрт-Алхазовера № 140 йолча буровой коллектив.

Цун къахьегама чикъ халеи чоалханеи ба. Дукха моттигаш нийслу сихха маркхал чубуаш е газаца маркхал арабетта бовалуш. Уж санна дола гІулакхаш нийсделча хІара бурувдеттар е цун гІовча фе ца хуле, уж шоай балхах дика кхеташ ца хуле авари хила тарлу. Дуккхача бетташка хьийга къа зехьа довш, пачхьалкхенна бІаьш эзараш сома зе деш хІама хул цунах. Уж санна дола кхоачамбоацараш бурув тохача нийсдалийтац шоай балхах дика кхеташ, фе болча № 140 йолча буровой лаьттан ченаш техкараша. Чоалханеча геологически хьалашка бурувдетта Іема ба уж. Шерагара — шерага кІоаргагІа бурув тоха дезаш хул уж. Цунца дувзаденна да цар болх чоалханегІа хилар а.

Кхыча бригадий балха тІа а чІоагІа пайдана я хІаиз вай ювцача Малунеев Валерий керте латтача бурувдеттача бригада опыт. № 140 йола скважина йоаккхача дукха хьовзамаш нийсденнад авари хилар кхерам болаш. Уж дІа а доахаш бурув тохаши пачхьалкхен план толамца кхоачашъеши я бурувдетта бригада. Цхьан станокаца бурув тохара пачхьалкхен плани сухала задании цо кхоачаш йа еш цхьа бутт дІабахийтац. Юххьанца цу буровой бригадо июла 14 дийнахьен август беттан 1991 метр бурув техар. Из хул цу юкъа управлене ерригача бригадаша техачох 35 процент.

Цун керттердар да бригада къахьегам кхетамца вІаьштІехьбаккхар, буровой коллектива кулгалхоша шоай опыт шерра дІа-юкха а луш мугІареча болхлой квалификаци лакхъяр. Бригадана керте латтараша хІаранена тІалатта бехктоккхам дІабовзийт, тІехкІоарга скважина йоаккхача бурув тохара технологи йовзийт. Бурувдеттача мастераша мелла чІоагІа бурувдеттараш, цар гІоиачаш Іомабой а цар вахта дІахьоча хана цар балха юкъе гІертац, царга шоашка творчески уйла яйт, сихагІа, кІоаргагІа, хьовзам боацаш бурув тоха Іомабу.

Из иштта дале а къахьегама дисциплина, бурув тохара технологи телхаерашта цІенхаштта бехк бу бригада кулгалхоша. Къонача лаьттан ченаш техкарашта чІоагІа новкъостал ду йоккха опыт йолча бурувдеттараша Ледовский Ивана, Юсаев Мовсара, кхычар. Цар массане а толамца кхоачашду тІаийца социалистически декхараш. Иштта къахьегача бригадо хІанзлехьа толамца кхоачашъяьй цхьайтта бетта план.

Д. ГАБАЕВ.
Грозненски бурув тохара балхий управлене производственни отдела начальник.

Арахеца продукци дуккагІа, дикагІа, дІадодар кІезигагІа долаш хулийтаргья яхача девизах къахьегаш ба Грозненски «Металлист» яхача завода болхлой. Цу даькъе шерра социалистически яхь йоаржаяьча цехаша, сменаша, бригадаша кердача къахьегама толамашца кхувл завода коллектив. Продукцена реализаци яра итт бетта плам 103,5 процент кхоачаш а еш, заданел совгІа вай республикерча къахьегамхошка завода болхлоша декхад 47 эзар сом мах бола тайп-тайпара менгеш, коа-карта эша продукци. Укх тІехьарча хана къаьстта дукха арахец заводе культбыттовараш. Ер шу доладелча денз планал совгІа цар арахийцад 76 эзар сома маьха товараш. Цудухьа культбыттовараш арахецара цхьайтта бетта план хІанзлехьа дикка тІехкхоачашъяьй завода коллективо. Уж толамаш кхы тІа а тоадеш къахьег цо укх деношка.

Уж къахьегама толамаш доахача къаьстта дика къа а хьегаш хІанзлехьа шоай пхе шера задании кхоачашъяь итташ болхлой ба заводе. Царех ба коммунистически къахьегама ударникаш, электросварщикаш, котельщикаш Шульгин Александр Иванович, Савельев Алексей Филиппович, Самойлов Александр Дмитриевич, Кирин Виктор Алексеевич, Петренко Александр Иванович, кхы дуккха бараш. Шоай къахьегама толамаш кхы тІа а лакхдеш хІара сменагІа нормаш 150 процент кхоачашъеш ба уж хІана.

СУРТА ТІА: кийчъяьча продукцега хьожаш ба электросварщикаш В. Кирин, А. Самойлов.

И. ПЛИЕВА текстн сурти.

«ІАЬРЖА ДОШУВ» — ПЛАНАЛ СОВГІА

Ноябрь бетта планал совгІа 1500 тонн «Іаьржа дошув» даккха аьнна декхар тІаийцадар старогрозненски мехкдаьтта доахараша. Болх беченкъаьнарчеи скважинашкара мехкдаьтта дуккагІа даккхара йолча прогрессивни методех бизза пайда эцар бахьан долаш шоай дош 21 ноябре кхоачашде вІаштІехьдаьлар цар. Шоай торонаш а лаьрхІа, ер шу чакхдалалехьа 200 эзар тоннал кІезигагІа доацаш мехкдаьтта даккхара яхье баьинаб уж.

Социалистически яхье хьалхле лелаю Ю. П. Пересунько начальник волча инженерно-технически служба коллективо. Укх шера планал совгІа цо даьккхад 6000 тонн мехкдаьтта.

Къахьегама овсарле 1,2 процент лакхагІа я планагІа хила езачул, хІаьта хьалеча балхашка дІабода мах чухьнахьбаккхарах вІаштІехьдаьннад 600 эзар сома пачхьалкхен средстваш кхое.

Шоашкара хьокхам а гойташ къахьегаш ба мехкдаьтта доаха операторош Наливко Степан, Чернышев Константин, Карымов Кадыр, Пискунов Вадим, Багаев Салман, кхыбараш.

Шоай къахьегама толамаш мехкдаьттахоша хетаду гаргакхоачаш латтача Ерригсоюзни цІейна — Советски Конституце Дена.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

ТХЬАМКА — ПАЙДАНЕ КУЛЬТУРА

Дуккхача шерашка гучадаьннад республика колхозашкеи совхозашкеи тхьамка леладара дикъа пайдане хилар. Вай республике из маьхера культура юххьанца лелае йолаьраш Нож-Юртовски района колхозаш я. Цу хана денз шерагара шерага дуккагІа тхьамка доаккхаш дьадоагІа уж боахамаш.

Боахамаш экономически дегІаахера тхьамка леладар чІоагІа пайдане гІулакх долга кхетадаьча цу района Гагарина, Жданова, Калинина цІерагІча колхозаша тхьамка дуккагІа дІа а дувш цхьа бІаь тонн а кхы дуккагІа а тхьамка йокъаяь лорд йоаккх.

Шаьрача ара ядача районех Шалински района Куйбышева цІерагІа колхоз мара яц хІанзарчоа хІара шера дуккагІа дІа а юш из маьхера культура лелаеш. Ала деза, цу колхозо укх шера 100 тонн дІа а луш республике массадолча боахамел хьалха план кхоачашъяь хилар.

Ховш да, Сунженски района «Заветы Ильича», «Красный пахарь», «Восход» яхача, Орджоникидзе цІерагІча колхозаша шоай боахамаш экономически дегІадоаладара укх шера денз тхьамка дІаде доладаьлга.

Укх шера бІаьсти Нож-Юртовски района Шерипова цІерагІча колхозе республика тхьамка леладерий собрани хилар. Цига хилар цу боахамашкара специалисташ, кхаш леладераш. БІаргадайра цу колхоза тхьамка кхедерий гІулакхаш, тхьамка рассада лелаю боахам. Тхьамка леладераша юкъе хьалха латтараша дукха дийцар цу маьхерча боахама пайданерча культурах, цунах хьахулчох.

Цунах хьахулар гуш да. Укх шера Нож-Юртовски района Калинина цІерагІча колхоза тхьамка йокъаяь лорд йоккхарах 200 эзар совгІа сом хьахургда, хІаьта цу района Гагарина цІерагІча колхоза — 315 эзар сом. Тхьамка дІаийдеча конторо ше дІаийцача тхьамках цаІ ах миллион совгІа ахча дІакхоачийт вай республика боахамашка.

Укх шера тхьамка кхедарен кийчдарен гІулакхаш муштад? Вай республика колхозашеи совхозашеи пятилетка дийлагІча, къоастамбеча шера 1565 тонн тхьамка дохкаргдолаш договораш даьд. Цу даькъе 1185 тонн колхозаша кхеде дезар да.

Белгалдаккха деза, укх шера тхьамка бедал пачхьалкхенга йоккара гІулакх вай республика цхьадолча боахамашка соахкарчул дикагІа лелаш долга. ХІанзле 600 тонн бедал пачхьалкхенга дІакхачийтай.

Дика кхоачашду тхьамка дохкилга Нож-Юртовски района Калинина, Кирова, XX партсъезда цІерагІча колхозаша. Из ала йиш яц тхьамка леладеча Советски, Сунженски боахамех.

Укх шера планагІа 150 тонн йохка езача Советски района пхе колхозо 4 тонн мара еккаяц, из а Кирова цІерагІча цхьан колхозо еккай. ХІаьта Сунженски района лоамашца ядача йиъ колхозо цхьаккха тонн а еккаяц.

Тхьамка дохкилга иштта тІехьдахара цхьаккха бахьан дий-те. Дац.

Укх шера сентябрен октябрен екъа лаьттар. Деношдаіа-ха а ухаш тхьамка лорд йокъае чІоагІа аьттув бар.

Бакъдар аьлча, тхьамка йокъаяь лорд тоІаеш хилча оаталу, къаьстта феца тІунал кІезига хилча. ХІаьта хІанз тІунал кхоачамболаш ма йий. Ховш махиллара тхьамка лордо тІунал дика тІа ма озий, хІаьта тоІа а дика лургья. Цудухьа тхьамка пачхьалкхенга дІалулга тІехьдахара цхьаккха бахьан дац.

Декабрь хьатІакхоачаш тхьамка дохкара план кхоачашъяра дерригa низаш оарцагІдаха деза боахамаша.

Х. МАХИТАРОВ,
агроном.

ДЕКХАРАШ ТІЕХККХОАЧАШДУ

Назрановски района «Назрановский» совхозе Іалаьмате дика хиннай укх шера шекара свекла. Пятилетка дийлагІча, къоастамбеча шера хьувкъама 220 гектар шекара свекла дІайийнаяр совхоза къахьегамхоша.

Дика толам баьккхаб районна свекла лелаераша. Совхоза пункте йиъ эзар тонн совгІа шекара свекла дІакхаьчай. Цхьаболча гектарийкаша 3—4 план яьй.

Цхьан гектара тІара 180 центнер яккха езача Альтиевски отделене кхоалагІча бригаде Дзортов Микаила ах гектара тІара 420 центнер шекара свекла яьккхай, хІаьта цу бригадерча Цечоева Казбана цхьан гектара тІара — 530 центнер.

Ерригача Альтиевски отделене дика шекара свекла кхеяьй. Укхаза дІайийна хиннача 110 гектара тІара 3200 центнер совгІа шекара свекла дІакхаьчай приемни пункте. Из шинь план я.

Чуэццаше а Нохч-ГІалгІай шекар доаккхача заводе дІалу свекла. ХІанзле а 4 эзар тонн гаргга шекара свекла пачхьалкхенга дІакхачийтай совхозо.

Из укх шера планагІа лийрхІачул 150 тонни социалистически декхарел 100 тонни дукхагІа хул.

Совхоза директора Х. М. Албогачиева яхачох 5,5 эзар тонн шекара свекла пачхьалкхенга дІаккоачийтаргья.

Н. СМИРНОВ.

ХАНАЛ АХ БУТТ ХЬАЛХА

В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкаша, цехаша шерра социалистически яхь йоаржаяьй пятилетка дийлагІча шера плани тІаийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара. Цу яхье хьалхара моттиг яьккхай цхьайтта бетта план ханал ах бутт хьалха кхоачашъяьча Кузьмин Алексей Сергеевича кулгалдеча йиълагІча установка коллективо. Пачхьалкхен планал совгІа цо арахийцай эзараш тоннаш мехкдаьтта продукци.

Иштта дика къахьегаш ба Гуменюк Сергей Трофимовича кулгалдеча йиълагІча цехеи Казакова Людмила Сергеевна керте латтача № 22 йолча установкан технологаш. ТкъоалагІча ноябре кхоачашъяьй цар а 11 бетта план.

Л. ФОМЕНКО,
тха штате йоаца корр.

Владимир Ильича цІерагІча Московски электромеханически заводе къахьегаш я цІи хеза йола коллектив — коммуниста В. М. Овчинникова кулгалду коммунистически къахьегама бригада. Шин пятилетка бригадо кхоачашъяьй укх шера март бетта. ИйслагІча пятилетка заданеши къахьегама овсарле лакхъяра тІаийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдарах ерригача бригадана орденаш елар.

Даьхен совгІаташта жоп а луш сборщикаша керда встречни план тІаийцар: пятилетка чакхъяллалца 100 эзар сома продукци кхы тІа а арахеца, 1970 шерага нийсйича къахьегама овсарле 184 процентага кхоачае.

Цу тайппара пхе шера пятилетка шин план гаргга йоаккхаргья бригадо.

Сийлахь-боккхача Октябра цІейна накъайоагІаш къахьегама овсарле лакхъяь къахьийгача коллективо бетта план 25-ча октябре кхоачашйир.

СУРТА ТІА: коммунистически къахьегама бригада. Аьрдехьара аьттехьа: бригадир В. М. Овчинников, сборщикаш В. И. Поляков, В. А. Сошников, Н. А. Дубков.

В. КОШЕВОЙ сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪОНА КОЛЛЕКТИВ

Укх шера бІаьсти вІашагІъеллай «Малгобекский» совхоз. Керттерча даькъе комсаш лелаеш хургба из боахам.

Кхашкара балхаш август бетта дІадоладир соахое. ХІаьта боахама лоалахьа 2750 гектар оахаш дола лаьтта да. Комсаш дІаера плантажни нохарца 60 сантиметр кІоарга 650 совгІа гектар аьхад хІанзле. Вехктокхамеи, боалханеи хьалеи гІулакх да духхьал дІаювча комсашта лаьтта кийчдар, кхыча тайпара аьлча — плантаж яр. С-100 марках йолча тракторашта санна низ болча агрегаташта мара булгорболаш бац из болх. ХІана аьлча шорала ах метр лаьтта дІа а лоацаш 60 сантиметр кІоарга лаьтта оах плантажни нохаро. Из тоххаде дикка низ эш. ХІаьта С-100 марках хІанз цаІ мара трактор яц совхозе. Дийнахьен буси болх бу цу тІа коммуниста А. Хайдаповеи цун сменщика В. Нестеренкоси. Царех хІаране норма 2,5 гектар йолча сменагІа юкъера лаьрхІача 4—5 гектар лаьтта оах.

Плантажни хьисапе лаьтта ахара доккха новкъостал дир тхона 403 гектар лаьтта аьхача Сунженски МРО механизатораша.

Оахам дара балхаш сиха дІадахьара йоккха новкъарло ю тхона хьакъоастадаь лаьтта чах мукъадаккхара «Ингушский» совхозо йоакхо еш ца хиларо.

Комсаш дІае хьакъоастадаьча кхашкара ча дІакхахьара тхоай транспорт а еннай оаха. Цхьабакъда шоашта еннача транспортах 25—30 процент мара пайда эцац «Ингушский» совхозо. Из кхоачамбоацар мамогга сихагІа юстардаккха деза цу боахама кулгалхоша.

Кхашкара балхаш шерра доаржадаь дІадахьара новкъарло ю тхона техника кІезига хиларо а.

13 трактори 7 автомашини мара яц боахаме. Царех ялх автомашин лаьрхІа цхьаьца балхаш дара вІаштІехьъяьхха я. ХІаьта а дукха дика гІулакхаш карагІдийнад тха боахама коллектива.

Иштта, ший ханнахьа лаьтта аьха а аьха 1000 гектара тІа гураьа юв культураш дІайийнай, 700 гектар гаргга эзба лаьтта аьхад. Цунца цхьана кхашка органически минеральнии удобренеш тайсай, кхыдар даьд.

Кхашкара балхаш дешше а 25—30 машин дІаоттае йиш хургйолаш кхоале, складашта помещенеш, доагора-смазочни материалаша заправка яра станци, кхыдар де дезаш да тхо укх шера. Царех цхьадола балхаш даь даьхад, хІаьта дукха да де дезаш диса. ХІаьта а шеко яц укх шера де лаьрхІар тха къонача, барт тайнача коллективо толамца кхоачашдергхиларах.

Белгалбаха беза тха боахаме къаьстта дика болх бу къахьегамхой. Уж ба механизатораш: Б. Каттоев, Х. Узиев, А. Цечоев, Б. Цороев, С. Энгиноев, Н. Алексеев, кхыбараш.

О. ХАМАТХАНОВ,
«Малгобекский» совхоза рабочкома председатель.

ПАРОЛЬ: «ИВАН РУСС ВОАГІА»

САМУКЪА доаккхаш йолча вальса ашара тІехьа йоагІа сахьовзадеш йола танго. Ашара оаз а хьа ца хозайташ «Хайль Гитлер!» яхаш, деха цІогІарч да детташ. Шоай мукъа сайренаш шоай клубе сакъердаш дІаккахьа Іемаб рейха эскара господаш эпсараш. Цу тайпарча заведенешка массаза а хуллача тайпара, хьаданза хулаш бола шоай бараш а бар укхаза. Царех вар араволача наІаргахьа волавенна къона итальянски эпсар. БІубенна ког ловзаш хиларца белгалбоалаш бацар по боакха гІа. хІаьта, дІаараваьнначул тІехьагІа, цо кхыметтел бокъах мІишка а Іетта дІатеттар цхьа объявлени ешаш лаьтта военни саг. Вож эгІазваха юха а вийрза, шийна боххам баьчоа тІеххьа волавелар. Уж кхоачаш ши бІаь метр а гаьна балалехьа легабир эккхана талгІено...

ШоллагІча дийнахьа Іуйрийна, Триесте арахена дерригa газеташ эпсарий клубе хиннача эккхама хьакъехьара хоамаш «чІоагІа лоархІаме нах» боабарца дувзаденна Іаьржача гоамашта юкъе а латташ арахийнача хана, Приморски округа Халкъа-Кортамукъален эскара штабе ешаш яр чакхъяьккхача операце хьакъехьа шин разведчика яйта донесени. Уж бар советски тІемахой Сеидов Мирдамати (партизански кличка — Иван Русс) Мехти-Гусейн-задеи (партизанаша Михайло оалар цунах).

...Цхьа моллагІча тайпара нийсбенна бацар цхьан форда йистера вокх форда йисте. Каспера Адриатике, Азербайджанера Югославе Сеидов Мирдаматеи Мехти-Гусейн-задеи кхоачабаь никъ. Цу наькъа тІа дар долла хІама — фашисташа йоагаяьча юртийи, городийи овкъараш, вийначa доттагІчул бе доаллача севастопольски лаьттан коана... Из дагалоаттавара тІехьагІа Иван яха цун цІи хьаэцаргья Мирдамата. Циггача, Севастополе, чІоагІа хала чов хинна Сеидов плен нийсвенцав. Фашистски концлагере шийн мехкахо Мехти нийсвеннав цунна, шиггача шоайла дув биаьб цар шоаш бовлца Советски Эскара бІухой хила. Цхьабакъда шоаш лаьрхІар кхоачашде — фашисташца дІахо къовсам лоаттабе — вІаштІехьдаьннад цар кхыча эскара — къонахчал долча югославски халкъа эскара цхьа дакъа а хинна дІаоттарца.

КІархал долча аьшксаьргал чухьа дувлар Балканашка партизански къовсам лотабаларах дола хабараш. Мирдаматеи Мехтеи даим уйла йора халкъа чІир лехаращца бувзам фу даь тоссаргбар-хьогІ яхаш.

Цкъа пленни барех вІашагІъелла гІишлошъю батальон Триеста районе яхийтар партизанаша бохабаь никъ юхаметтаоттабе. Болхлой тоъаш бацар: цхьан участкера никъ тоабаь а балалехьа, вокх участке лелхийташ урагІъухийтар герзи салтийи нийца йолха машиннаькъа составаш. Баха нах а балха арабаха болабелар гитлеровцаш. Цига вІашагІкхийтар Сеидов партизански-разведчицаца Катрайца. Цар шоайла вІаши зув дукха я яр, тІаккха, юххера а, вІаши уллув нийсбеннача хана, йоІо сихха лаьтта гІолла дІаяздаьд: «Вива Советски Союз! Вива паргІата Югослави!» ТІаккха, эрсий дешашта словенски дешаш юкъе а кхувсаш аьншад: «Никъ юхаметтаоттабеш-м ма доахкий вай, массехк ди даьннача гІолла юха а бохаберг ма бий ср-м».

Ше гІадвахар дІагуча ца даккхар духьа корта хьал ца а айбеш, Мирдамата шорттига жоп делар: «ДІадаха моттиг мичахьа я ховре, вай воаш тІакІалтІа кхувсаргдар наькъаш».

— Новкъостал де хьожаргья со, — елакъежар Катра. — Хьежаш хилалахь.

Ши ди даьннача гІолла юха а гучаьлар из.

— Кхоана доттагІашца вІашагІкхетаргва хьо. Миште вовзаргва хьо новкъосташта?

Уйла еш минут яккханзар, Дагавехар вийна доттагІа:

— Пароль хургья «Иван Русс воагІа».

Иштта бувзам тессар Приморски округа югославски Халкъа-Кортамукъален Эскарца. Эггара хьалхара тІема задани яр военнопленнеш бовдилга вІаштІехьдаккхар. Массехк итташ нах партизанаш болча дІабахийтар цои Мехтеи, цул тІехьагІа шоаш байдар.

1944 шу дар. ХІара бийсанна партизанаша ладувгІаш хиннача гаьнарча Москверча оазо хоам бора Советски Эскаро доахача толамех. ХІаьта из массанена а цІей дар — отряда командира югослава Эгонаи поляка Янаи, итальянца Марчеллона а чеха Зденека а... Иван Руссаи Михайловеи хІаьта а. Кортамукъален сахьат гаргакхоачаш латтар.

Партизански кхерам кхы бувца ца безаш цІенбаь дІабаккха лаьрхІар гитлеровцаша. Халкъа духьален бІухошца къовсам лоаттабе яхийтар кога денз керте яллалца герзаца кийчъяь карательни отрядаш. Опчинеи Трестеи партизанашца бувзам ба аьнна хеташ мел вар лаьца а лаьце, концлагере дІавохийтар. Партизански отрядаш лоамашка хьалчухар. Цхьабакъда шоаш дІа-болхаш. Іоа кІал шоай нах юхе бутар подполье болх бара.

— Къаьстта халеи кхерамеи да гІулакх, добровольцаш эш, — аьлар 31-ча дивизе штаба начальника подполковника Душан Кведера.

Мирдамата ховра, «къаьстта кхераме» яхилга фуд, ховра, саг лаьрхІача шийна дег тІара дукха везавенначеи башха-дика кхетам бола командир хиларах ше лоархІаш хиннaчеи Душана дош даьсса хургдоацилга. Шоайла дагабаьна а боацаш, гІа дІахьалхашкахьа баьккхар цои Мехтеи.

— Шиннена а немций мотт хов тхона, цудухьа итальянцаш лархІа мегаргда тхоах, — аьлар Мирдамата.

Гитлеровцашта Иван Руссеи Михайлойи цІераш геттара сиха хеза ца Іеш, цар «почерк» а йовзар — вІалла а дагадоацача моттигашка цІаьхха майра гучалелхар. Шеко яцар, эпсарий клубе хинна эккхам а иштта цар карах хинна гІулакх хиларах. Разведчикашта тІехьа бокъонца дола чарахьал оттадир. Цхьа, задани кхоачашъеча хана турпал санна велар Мехти. Гув тІа вежарий кашa дІавеллар из. ДоттагІчоа къин тІера воалача хана Мирдамата дув биар цун чІир леха. ХІаьта Іаьржача гома юкъе а боаллаш газеташ тІа аргІанара хІара хоам яра массаза бал, гІад а вахе, оалар цо: «Мехтена хьалхара!»

Фашисташа террор сихйир. Тешаме вац аьнна хеташ шоаш дегабуам мел бер лоацар фашисташа. Масала, Габровича юххе лаьцар Милич Марио цІерагІа документаш а долаш волла цхьа эІамига саг. Из партизанех волга ха йиш йолаш бацар гитлеровцаш. Немций мотт геттара дика ховра эІамигача сага. цудухьа дІакхетабир цо уж шийн венна да австрийски векаре гІулакх деш хинна хиларах, шоаш Триесте баьхалгах а бокъонца германски дегаца нанас воІ хьалкхеваьлгах а. Верси тоъал дог тешадеш яр, дукха ха йоацаш а тІехьа долла хІама маьрша дІадерза тарлора. Цхьабакъда къайлагІара документаш а дахьаш Триесте воагІаш хинна немецки майор вийначул тІехьагІа лира приказ арадаьккхадар: къаьстта пропуск а йоацаш укх зоне гуча мел ваьннар лоацалва. Шоаш дегабуам беш хинна итальянец дош дІахо къоастадара Дахау дІавигийтар цар.

Юха а концлагера кІарцхал дола аьшкаьрг, баракера нараш, юха а цІера меттел — тутмакхий куртка тІара номер. Кхы белгалвоалаш хІама доацаш хинна итальянец Милич Марио бокъонца малав цхьанне а ца ховш виса а мегар, нагахьа санна...

Марио цамогаш хилар, хІаьта лагере лира закон дар: цамогаш вий — тІаккха хьо гира дІабаккха безаш бола сов мухьба. Милич Марио кхетадора, кхоанарча дено шийна фу дахьаргда, цхьабакъда цунна ховра цхьаькха а — кераза вала шийн бокъо йоацилга. Цунна лоаллахара нараш шин югослава яр. Цар цІераш — Владислави Данчои — йовзар мара, кхы хІама хацар цунна цар хьакъехьа. Шоашта могачох новкъостал дора цар цунахочоа. Цхьа дехар дир цо царга: Иван Русс Дахау вийнав аьнна Приморски округа штабага хоам мишта бергба хар. Бийса юкъеяхачул тІехьагІа унахочун лерга юхе даьча шишишо сома эккхийтар из:

— Сиха лела, хьатІаювха хІамаш! Лоаллахарча баракерча чеха куртка я хьона ер, из селхан веннав. Иван Русс вахе везаш ва!

ХІаьта шоллагІча дийнахьа Іуйра, 117848 номера цІи яьккхача хана, Данчос жоп деннад: «Сийсара веннав».

Иштта дІавоавир итальянец Милич Марио Дахау яхача Іоажала лагера спискашта юкъера. Цхьа ха яьннача гІолла концлагерера вада а ведда, юха а югославски партизанех дІа а кхийтта дІахо къовсам лоаттабеш вар из.

...ТІом чакхбаьннача хана денз 30 шу дІадаьннад. ХІанз милице майор Сеидов Мирдамат Баку социалистически законность, общественни порядок лораеш латт. Милице отличник ва из.

ТІема ветеран Мирдамат Сеидов — промышленни предприятешка, дешара заведенешка каст-каста хулаш хьаша ва. Къаьстта а каст-каста хул из тІем тІа вийнача цун доттагІчун Советски Союза Турпала Мехти-Гусейн-заде цІи лелаеча школе.

Нинель НОВИКОВА.
(АПН).

Социалистически

Польшера хоамаш

«БЕФАМА» АДРЕСАШ

Бельск яхача городера «Бефама» яха текстильни машинаш арахеца комбинат — йоккхагІа йола тха оалха арегаташ арахецар я. Дунен тІа арахецача цу машинех 20 процент яраш цо арахец. Продукце 40 гаргга процент Польше юс, вожаш дунен 27 мехка дІаухийт. 20 метр йоля «Бефама» яха фирменни марка тІалатта гигантащ бІаргаго йиш я Европа, Азе, Африка, Американ Австралей текстильни фабрикашка. «Бефамага» дукхагІа заказ дераш — социалистически содружества мехкаш.

(АПН).

●

В. И. ЛЕНИНА БАЛХАШ — ПОЛЬШЕ

Польше халкъа Іаьдал латтача шерашка ленински балхаш кепатеха дола 10 миллион совгІа экземпляр книжкаши брошюраши арахийцад. Царех 6 миллион совгІа дараш «Ксенжкаи веди» яхача издательствос арахийцад. Укхаза хІанз керда арабоалаш ба В. И. Ленина сочиненей бизза бола гуллам.

(АПН).

●

БОЛАТА ГОРОД

1954 шера ший хьалхара доменни пийшк болх бе йолаелча денз 45 миллион тонн гаргга чон лоаладаьд Нова - Гута яхача городерча В. И. Ленина цІерагІча металлургически комбинато. Советски Союзо технически новкъостал а деш хьаьча комбинато цу юкъа 55 миллион совгІа тонн болат, миллион тонн прокати, 52 миллион тонн кокси беннаб мехка. Нова-Гута — краковски воеводства эггара къонагІа йолчен вай заман йолчен промышленни центрех цаІ я. 35 эзар болхлочо, инженерашеи техникашеи болх беш йолча металлургически комбинатал совгІа 50 совгІа предприятни 23 гІишлон - монтажни управлени я укхаза.

●

ХИ ТІА ЛЕЛА БИБЛИОТЕКАШ

67 эзар совгІа книжка — иштта я Гдынерча Центральни форда тІарча библиотека фонд. Цо гІулакхаш ду Гдыненси Гданьскаи тІачІоагІдаьча 300 польски кемай экипажашта. ХІара рейса, цо йоаккхаргйолча хаьага хьежжа, 50-тара 450-га кхаччалца книжкаш тел библиотекас. Книжкаш дешараша чІоагІа хоатташ хул Толстой, Хемингуэя, Шолохова произведенеши форда темаех дола исторически романаши книжкаши.

Рейс чакхйоалача юкъа кемаш тІа книжкаш дешарий конференцеш чакхйоах библиотека болхлоша.

Польски Халкъа Республика Прушковерча «1 Мая» яхача станкостроительни комбината продукци дунен итташ йолча паччахьалкхенашка кхоач. Программни управлени йола сверлильни станокаш, фрезерни станокаш хьаяра эша оборудовани СССР заказах хьаю укхаза.

СУРТА ТІА: сборочни цехе.
ЦАФ—ТАСС сурт.

ХАННАХЬА ЙОАККХО ЦА ЙИЧА...

РЕЙД

ХьакхаьчаД Іа. Из къаьстта бехктокхаме ха я юртарча культура учреждений болхлошта. Аьхки керттера болх кхашка лелабаьбале, Іан замалахьа берригача культурни-кхетама балха кхуврчаш а хиле дІаотт юртара культура цІенош, клубаш, библиотекаш.

Халкъо Іалаьмате нийса оал: юрта клуб культура школа я. Из хинна Іац клубе кино, спектакль, выставка гойтарца, лекци ешарца. Клубе саг Іомалу эзделаца, гІулакхаца хила. Цудухьа юртарча клубе, библиотеке мел дола хІама цІена, цхьалха, ший моттиге, саго хьоккхам эца йиш йолаш, цун эстетически кхетам лакхбеш, чІоагІбеш хила деза.

Юртарча клубе, библиотеке Іан замалахь йІайха, цІена, лостам болаш хилийтара ханнахьа йоакхо е еза моттигерча Советаша, боахамий кулгалхоша, партийни а профсоюзни а организацеша, культура болхлоша.

МагІалбика юрташкарча культура учреждененшка миштта кийчо яьй Іан замалахь болх бара, цу бехктокхамерча гІулакха миштта йоакхо яьй моттигерча боахамий кулгалхоша, советски а общественни а организацеша? Из дош къоастадара хетаяь яр укх деношка «Сердало» газета редакце моттигерча болхлойи ахархойи корреспондентий новкъосталца яь рейд.

Цо хьахьеккхар дукхагІйолча юрташкара культура учреждененш Іан замалахь лерттІа болх бара ханнахьа а дика а кийчъяь хилар.

ЛаьрххІа чІоагІа терко еш чакхдаьккхад культучрежденешка Іанна кийчо яра гІулакх СоагІапчарчен Кердача Редантерчен юртий Советаша. Укхаза (исполкомий председателаш Х. Бокови М. Цурови) укх шера аьхки Советий исполкомашка дийцад культучрежденеш Іан замалахь болх бара кийчъяра дош. Цу ханнехьа къоастадаьд кийчо яра де мел дезар, белгалбаьхаб уж чакхдаха деккарийла бараш. Хаьдда ханаш а оттаяь ханнахь кийчон балхаш чакхдахар бахьан долаш цу юрташкара культура цІеноши библиотекаши кийча я Іан замалахь бахархошца массе а оагІорахьа культурни-кхетама болх дІабахьа.

СоагІапча хьо нийсвелча бездаме, велавенна тІаэц хьо юртарча культура ЦІен директора Корингов Уматгире. Чухь цІена, лостам болаш йІайха, сийрда я. Керда газеташ, журналаш, тайп-тайпара ловзараш да. Укхаза салаІа венар дика салоІам хиле, раьза волаш дІавода.

— Юртсовето чІоагІа новкъостал дир тхона ханнахьа Іанна кийчо елга чакхдаккха, — йоах У. Коригова, — культучрежденешта я цига болх берашта я Іай доагаде дахчен кІори Іалашдаьд ханнахьа. ХІанз тха керттера йоакхо я нахаца бу кхетама болх мамогга дикагІа вІаштІехьбаккхар.

Цу тайпара да Кердача Редантерча культура ЦІени библиотекаи гІулакхаш а. Бахархой чІоагІа раьза ба культура ЦІен директора Ю. Хасиевна культурно салаІара мел эшар ханнахьа вІаштІехьдаккхара.

Иштта, де мел дезар ханнахьа чакхдаьккха Іан замалахь болх бара кийча я Инаркъера, Вознесенски станицера, Лохерча Ачалкхера, № 4 йолча совхозера культура учреждененш а.

Къаьстта ала лов № 4 йолча совхоза директорах Халухаев Туханах. Цо массе а хана чІоагІа йоакхо ю культучрежденешта эшар Іалашдара. Цо дукха къахьийгар соакка культура ЦІагІен библиотекен газ чуйоллийташ. Из бахьан долаш чІоагІа аттача баьннаб культура учреждений болх.

Рейдо хьахьеккхача тайпара массанахьа иштта дика чакхдаьккхадац культура учреждененш Іанга кийчъяра гІулакх. Цхьайолча моттигашка тесса дитад из бехктокхаме деккхар кхоачашделга.

Тхо да Чкалово яхача юрта. Укхаза клуб а библиотека а дІакъайла я. Бакъда библиотеке салоІа ди да. Дукхха колхозхой ба клуба хьалхашка гулбенна. Цар дувцачох гучадоал е клубе а, е библиотеке а Іанна кийчо янза хилар.

— Клуб хьайийлла хилча а тхона пайданна яц, — йоах цхьанне. — Цига дІачуваьнна вагІа йиш яц. Ша санна шийла я. ХІанз а цІи хьалъювза пиш-каш вІаштІехьъяьхаяц. Кулгалхоша сен уйла ю ховш дац. Бакъда, колхозхошта салаІа моттиг Іалашъяра шоана гучул совгІа цар деш хІама-м дац.

— Библиотеке хьо вахача а яц Іохайна газет, журнал деша моттиг, — йоах шоллагІчо, — хІаьта хІанз кердадар хар ловш ма вий хІаравар...

Дехьа а сехьа а коа бІаргагу гІомарен бокъабеннача мархкален гувнаш. Гуш да хІанз а ремонт чакхъяланза хилар.

Мелла лехача а колхоза председатель П. А. Бусев тхона кораванзар. ВІаштІехьдалланзар тха станични Совета председатель йолча М. С. Герасименкоца а вІашагІкхета. ГІулакха духтІавоаккх культура отдела заведующе М. С. Пущинас.

— ХІара шера дувца дезаш хул Чкаловера клуби библиотекен Іанга кийчъяра гІулакх, — йоах цо. — Е стансовето а, е колхоза правлене а йоакхо яц ший ханнахьа юртара культучреждененш тоаяра, кхы кийчон балхаш чакхдахара. ХІаьта юрта бахараш колхоза къахьегамхой ба, цул совгІа клуби библиотекей чуйола цІенош а колхоза да, мах а телаш арендах леладеш.

Лоацца аьлча Іа хьакхаьчад, Чкаловера культура учреждененш Іанна кийчъяьяц. ХІанзчул тІехьагІа кІори дахчен доагаргдолаш кийчъе еза газа лаьрхІа хьалъяь пишкаш, дешара зал хургйолаш шерде деза библиотека чуйола цІенош. Цул совгІа хІанз а Іалашданза да доаго дахча а. Из дерригa де дезар колхоз «Кавказ» я (правлене председатель П. А. Бусев, парткома секретарь А Я. Коков). Цхьабакъда цар из болх маца чакхбакка лерхІ ховш дац.

Укх тІеххьарча ханналца дахча Іалашдаьдац Лакхерчен Юкъерчен Ачалкхенашкарча культура цІеношка а библиотекашка а (юртсовета исполкома председатель И. Б. Цечоев, «Алханчуртский» совхоза директор А. О. Льянов). ХІанз дІабола мара беннабац укхаза кІор хьакхахьа.

Цул совгІа къаьнача, тишача цІеношка я Лакхерча Ачалкхера клуб. Капитальни ремонт йнча а хІама хуле тамаш йолаш да гІулакх. ХІаьта Лохерча Ачалкхе вІалла я а яц клуб. Цу юрта бахача наха кино хьажа а моттиг яц. Укх шера укхаза хьалде лаьрхІадар 400 сага лаьрхІа ахканара кинотеатр. Цхьабакъда из гІулакх а хабарал дІахо даланзар.

— Ахкан театр хьалдарах чакхдалац Лохерча Ачалкхера къахьегамхой культурни хьашташ Іалашдара гІулакх, — йоах культотдела заведующе М. С. Пущинас, — дикагІа дар цига дІадодача ахчах 150—200 сага лаьрхІа культура ЦІа хьалдича. ГІулакх кхы тІехьа далалехьа цу деша уйла йнча бакъахьа дар совхоза а районa а кулгалхоша.

ХІанз ремонт еш латт Долакоарча культура ЦІагІен библиотекен. Укхаза дукха болх чакхбаьккхаб. ЦІенош дІоахдара кІори дахчеи доаго дезаргдоацаш, котельнена мел эша оборудовани йица хьаенай. Цхьабакъда из хІанз а дІаоттаянза я. Цу гІулакха ахча тоъац. Кхы тІехьа па доалийташ болх бе йолаялийта еза котельни. Дика хьежача города бюджетера цу гІулакха эша ахча лохалургда мотт тхона.

Гуш да МагІалбике цхьайолча моттигашка культурни учреждененш Іанга кийчъяра лерттІа йоакхо ца яьлга. Городской Совета исполком цу дешага цІенхаштта хьожарг а я, кхоачамбоацараш сихагІа дІадахара де дезар а дергда аьнна хет.

И. БАРАХОЕВ,
Кердача Редантерча юкъерча школа завуч,
М. ЧЕРТЕНКО,
«Ленина байракх» газета болхло,
А. ХАРСИЕВ,
тха спецкорр.

БАРТ ЦАІ БОЛАШ

Малгобекски района культура учреждененша бахача нахаца кхетама болх чакхбоаккхача бокка теркам тІабахийта лелабу коммунистически мировоззрени айяра болх. Иштта дІадахача шераца нийсйича района культучрежденеша дукха дукхагІа чакхъяьхай беседаш, библиографически обзораш, иштта тайп-тайпара кхыйола мероприятеш. ДукхагІа хиннад пропагандисташта дІатела гІойна дола Іилмани атеистически литература.

Бахача наьха теркам тІаоэзаш дар Инаркъе чакхдаьккха «Космосо хоам бу: даьла вац!» яха а Вознесенски станицерча библиотекои юртарча культура ЦІеной «Космосе кхаьча саг», «Іилма караперзадераш дына духьала» яха чакхдаьха дагахьара журналаш.

Дына харцонаш гучайоахаш яр химически опыташ а хьокхаш чакхъяьха «Хими дына духьала я», «Къайла хинна бакъдар» яха а иштта кхыйола а сайренаш. Иштта цу тайпара сайренаш чакхъяьхай Кердача Реданте, Юкъерча Ачалкхе, СоагІапча библиотекашкеи клубашкеи. Книжкаш дешара итог яьчул тІехьагІа гучадаьлар дешарий астрономе, физика, химе, ботаника, хІаьта иштта атеистически книжкашца безам дикка лакхбеннилга.

— Культура болхлой коллектив, — дувц культура отдела заведующе Пущина Мария Стефановнас — тайп-тайпарча къамех болча нахах латташ я. Цар барт тайна цхьана беча балхо чІоагІа гІо ду интернациональни кхетама болх чакхбоаккхача. Цар къаьгга бахача нахага дІахойт деррига къамаш цхьа юкъара гІулакх кхоачашдеш хилар.

Интернациональни кхетам балара бокка лоархІам болаш хилар культура учреждененша СоагІапча, Долакоа, № 4 йолча совхозе, Инаркъе культура учреждененша чакхъяьха «Из доттагІал вайна сийлахьча Ленина дитад», «СССР халкъий доттагІал вай низий хьаст» яха сайренаш.

Тоабеннаб керда советски обрядаши традицеши, халкъий цІейи вахара юкъекхахьара болх а. Юртарча культура учреждененшка массанахьа хІана дахац аьнна чакхдоах «Хьалхара харш даккхара», «Комбайнералла дІаэцара», «Іа накъадаккхара», «Оалхазарий ди» «Ноаной ди» «Марша йоагІийла школа» яха цІейш, хІаьта районни библиотеке «Берий книжкай кІира» чакхдаккхар традици а хинна дІаэттад.

Вознесенскерча культура ЦІагІа цахаддаш торжественно дездеш чакхдоах керда дезал хьахилар, саг маьре яхар, саг йоалаяр. Иштта традици а хинна дІаэттад советски паспорташ хьаэцилга. Советски Эскаре гІулакх де болхараш торжественно накъабоахилга, къахьегама книжкаш, комсомольски билеташ, школа яккхара аттестаташ, хьалхара алапи хьаэцар торжественно белгалдоаккхилга.

Иштта дукха ха йоаццаш Къилбаседа Кавказа кхаь вежарий автономни республикай — Нохч - ГІалгІай, Черсий-Балкхарой, Къилбаседа - ХІирий — ялх района къоначa болхлой слет хилар. Цига кагирхой вІашагІкхийтар районий, лоалахой республикай дикагІболча болхлошца, къахьегама ветеранашца, хьехам телараша. Дукха хилар цу дийнахьа Даьхенна хьалхарча бехктокхамах, кагирхошта дика оамалаш Іомаярах, хьалкъашта юкъера доттагІал чІоагІдарах, советски сага декхарехи бокъонехи лаьца къамаьлаш.

А. САГОВ.

«АТЕИСТ» ЯХА КЛУБ

Дукха ха йоаццаш № 10 йолча Грозненски профессионально-технически училище хьайийллай «Атеист» яха клуб. Из хьаеллара дукха кийчон балхаш чакхдаьхар училище. Иштта «Атеист» яхача пенгазета дикагІа номер арахецара конкурс чакхъяьккхар.

Клуба хьалхарча заседане «Дынах хула зе» яха доклад йир училища дешархоша Тутаев Мусас, Акбулатова Верас, Шевченко Надяс, кхычар.

Клуба председателалла хержар Чарджиева Зина, цун заместителалла Иблиев СаІид, клуба кулгалдеш я библиотекарь коммунист Л. Соколова.

Заседане тІайийцар клуба устав, план оттайир. Йокхха моттиг дІалоац цига беседаша, лекцеша. Иштта клуба доакъашхой вІашагІкхетаргба юртарча школай дешархошца.

ХІанз къона атеисташ дынах лаьца спектакль кийчъеш ба.

ФЕ ХИЛА

Укх шера хьалхара лоа диллад. Чоалхане дийраад наьха къашкара хьалаш. Йоачан хиннача хьалхарча дийнахьа 18 авари хилар республика наьъкъашка. ХІара водителa ховш да: лоа, дохк, тІоадал йолча хана геттара фе хила везилга, наькъа бокъонаш къаьстта чІоагІа лорае езилга. Цхьабакъда, дукхача водителаша дагакхабац из.

«Сельхозтехника» Шалински МРО водитель С. Исрапилов сайрийна, баьдийрзача хана Автури яхача юртагахьа волаш вар. Баьде хиларо а, йоачан хиларо а кхолханеца фе хилар дІадехар водителгара. Исрапилов иштта ца хиларах доккха хатар даьлар: автомобиль кІалтІаьнна лотаелар. Цу аварех ши саг вийра, пачхьалкхен автомобиль яьгар.

Наькъа бокъонаш толхаярах авари йир № 1 йолча автобусни парка водителa Ю. Мишурина. 26 ноябре ЛИАЗ-06-86 ЧИЗ яхача автобуса тІа цхьаккха водительски документ а доацаш, цул совгІа дикка кортабохабеш дола малар мена а волаш харцахьа гІолла машина лаьллар цо. Цунна дика ховш дар Нефтяная яхача улица тІа цхьан оагІорахьара мара движени йоацилга. Духьал йоагІача МАЗ яхача автомобила тІатехар цо автобус.

Автобус сов сиха лалларах иштта авари йир ГАПТП-2 водителa А. Таева.

Маяковски улицагІа воагІаш наькъа аьрда оагІорахьа а ваьнна ше тІаваьгІа машина трактора тІатехар Спецавтоцентра водителa С. Матаева. Цу аварех ши саг лозавир.

Дукха хатараш хилар гІишлой бехкагІа. Респотребсоюза ремстройучастке болх беш волча водителa Х. Джаурова лозавир гІашло М. Саранча. Корта бохабеш дола малараш а мена наькъ тІа баьнна бола гІашлой, № 40 йолча мостопоезда болхлой Ю. Марков, В. Кравцов а иштта лозабир.

ДІадахача кІирагІа республика наькъашка 51 авари яьй, 4 саг вийнав, 30-на човнаш яьй.

А. ЧЕБУШЕВ.

Тахани кхоанеи хурга

30-ча ноябре

В. И. Ленина цІерагІа культура Дворец. 9.00, 11.00. Болх бу бераштеи кагирхоштеи долча «Заманхо» яхача кинотеатро. 16.00. Йоккха зал. «Комсомольски илли» яха конкурс. Кооперативни техникума художественни самодеятельноста коллектива концерт.

Химикий культура Дворец. 11.00. «Са комсомольски илли» яха «Химик» яхача вокально-инструментальни ансамбла гойтамаш. 12.30. «Ховли хьона» яха викторина 17.00. Ловз духовой оркестр.

Пролетбата цІерагІа культура ЦІа. 15.00. Болх бу берий кинотеатро «Советски гражданий бокъонаши декхараши» яха лекци. 20.00. Ловз вокально - инструментельни ансамбль.

«Красный молот» культура ЦІа. 17.30. «Ираз долаш со ваха лаьтта» яха литература обзор. Кинофильмаш.

1-ча декабре

В. И. Ленина цІерагІа культура Дворец. 9.00, 11.00. Бераштеи кагирхоштеи «Заманхо» яха кинотеатр. 13.00. Дешара зал. «Хьона саг» яха книжкай выставках лаьца къамаьл. 15.00. Эстрада а кино а артистаца В. Васильевца вІашагІкхетар. 18.00. Лекцей зал. Документальни фильмаш.

Химикий культура Дворец. 11.00. «Тоатолг» яха кинотеатр «Ваьча мехка гІолла» яха кинофестиваль. 12.00. Истола тІарча теннисах ловзара яхьаш. 13.00. Шахматаш дукхаезарашта «Капабланка—шахматний машина» яха лекци.

Пролетбата цІерагІа культура ЦІа. 10.00. «Са комсомольски къонал» яха районни фестиваль. (Программа чудоагІа вокально-инструментальни ансамблей а солистий, вокалистий а гойтамаш). 12.00. Болх бу «Орленок» яхача берий кинотеатро. 20.00. Эстрадни музыка сайре.

«Красный молот» завода культура ЦІа. 12.00. Бобх бу «Космонавт» яхача берий кинотеатро. 13.30. «КІай флюгеро» яха кино дувцилга.

ШАХМАТАШ ЕЗАРАШТА

ХІанз Карпов Анатоле Корчной Виктор эшаваьчуд тІехьагІа дунен тІара шахматисташ уйла еш ба: «МалагІа хургва хьогІ дунен чемпион, Фишер е Карпов?» яхаш.

Фишер Роберт Джеймс ваь 1943 шера. Ший 6 шу даьлча йишийгара Іомавелар из шахматех ловза. 10 шу даьлча геттара дика ловзар Роберт. Цу хана цо Іомабир эрсий мотт. Из ца ховш хилча вІаштІехьдацар советски шахматисташ миштта ловз ха.

1955 шера дІаволавелар Роберт турнирашка дакъа лаца. 1956 шера хьалхара толам баьккхар цо. Ший 13 шу даьлча цох хилар кхувш боагІараштa юкъе США чемпион. Юха шера а мехка толашагІа вола шахматист хилар Робертах. ДІахо а 1972 шерага кхаччалца вІаштІа бархІазза мехка чемпион хилар из. Гроссмейстера В. Смыслова яздора «Вундеркиндах хинна башха-дика гроссмейстер. Цун къаьгга талант доккхача хьинарцеи шахматашцара безам сов боккха хиларцеи ювзаенна хиларо эшайир спортсмена хьалхашка даьтта халонаш». 1971 шера счет 6:0 йолаш эшабир цо гроссмейстераш Б. Ларсен (Дания), М. Тайманов (СССР). Цул тІехьагІа 6,5:2,5 йолаш котаьлар из Т. Петросянал. ТІаккха счет 12,5:8,5 йолаш эшавир цо Б. Спасский. 1972 шера хилар цох дунен чемпион.

Цун ший вахарах дувцаш хилча белгалдаккха деза хІанз а тІехь Роберт саг йоалаь воацилга, кІезиг-дукха молаш а ва из, дукхаеза лирически, рок-музыка, хлха воалаш вац, духхьал ладувгІар мара. ХІанз цун керттера физически упражненеш — гІаш лелар.

Карпов Анатолий ваь 1951 шера. Шахматех ловза волавеннав ший 5 шу даьлча денз. 9 шу даьлча Толика елар І-гІа разряд. 15 шу даьлча цох хилар спорта мастер. 1969 шера Анатолех кагирхошта юкъе дунен чемпион хилар. 1971 шера английски городе Гастмингсе хиннача шахматни турнире хьалхара приз яьккхар цо. 1973 шера юха а Анатолена елар дунен тІарча дикагІйолча шахматиста луш йола «Оскар» яха приз.

Анатоле вахаре къаьстта боккха лоархІаме дар Р. Фишерца ловза президент къоаставеш дола 1974 шу. Халача экзаменах чакхваьннав Карпов. ХьалхагІа цо эшавир Л. Полугаевский, тІаккха—Б. Спасский. Цул тІехьагІа хьаэттар В. Корчнойца ловза веза хала матч. Шин беттал ах беттал йІаьхъелар из. 24 партех лайзачул тІехьагІа 3:2 йолаш котаьлар къона советски гроссмейстер.

ФИДЕ конгрессо 1974 шера июнь, бетта баьча соцамагІа дунен чемпион хилара Фишерай Карповнеи юкъера матч дІайолалургья 1975 шера 1-ча июне. Цу хана матч дІайолае шоаш раьза хилара 1975 шера 1-гІа февраль хьатІакхачалехьа хоам бе а ловзаргбола город белгалъе а деккарийла ба гроссмейстераш. Вай, шахматаш езараш чІоагІа сатувсаш да цу денга. ХІаьта мехкахо Карпов котвалар а лов вайна.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР шахматни федераце Президиума член.

Карпов Анатоле шахматех дунен хьалхле яккхара матче Фишерца вІашагІкхета бокъо яьккхай, претендентий матче счет 3:2 йолаш (ткъеста ничья а йолаш) Корчнойл кот а ваьнна.

СУРТА ТІА: Карпов Анатолий коталонца даькъала вувц.

А. ЯКОВЛЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ФУТБОЛ

Инь тур чакхъяьккхай «А» класса хьалхарча лиге бовла бокъо яккхара город Соче дІахьоча финале ловзача дикагІа йолча ялх командай футболисташа.

Ховш махиллара, 27 ноябре «Терек» лайзар Харьковерча «Металлист» яхача команда футболисташца. Хьалхара тайм йистеьлар харьковчанаша вай команда наІарий сетка чу шозза бургац чутеха.

ШоллагІча тайме дикагІа ловза болабелар «Терека» футболисташ. Тайм чакхъяла 15 минут мара ца йисача хана вайчар «Металлиста» наІарашка чутехар цхьа бургац. Цул тІехьагІа, матч йистеяла массехк минут йисача хана кхы цхьаькха бургац харьковчаний наІарий сетка чу чутоха вІаштІехьдаьлар грозненций. Бакъда из бургац дІалархІанзар судахочо.

Инь тур чакхъяьначул тІехьагІа финале хьалха йоагІа фрунзенски «Алга». Цун 6 очко я. Цул цхьа очко тІехьаюс Казанера «Рубин» яха команда. Вай «Терек» эшар бахьан долаш кхоалагІча моттиге я 4 очко яьккха харьковски «Металлист». Кхоккха очко йолаш я «Терек», «Янгиер» «Шахтер».

Тахан город Соче тІеххьарча туре футболах ловза стадионашка арабоал финалисташ. Из тур бокххача лоархІаме я вай командана. «А» класса хьалхарча лиге ялара вай «Терекo» йоккхo счет йолаш эшае еза карагандински «Шахтер» яха команда. ТІаккха вай футболистий 5 очко хургья ХІаьта нагахьа санна вай команда эше лерхІачунга даха дог дац.

Дукха ха яц из тІеххьара тур чакхъяла йисар. «Аьттув балба хьа» аьнна ловца бакъха дог доагІа «Терека».

В. ГРУДИНИН,
Сочи, тха корр.

Г. К. САЛЬКО

1974 шера 29 ноябре ший балха декхар кхоачашдеча хана валар хиннад къонахчал долча чекиста, коммуниста подполковника Салько Георгий Кузьмича, КГБ Советски РО начальника, КПСС райкома бюро члена, районни Совета депутата.

1930 шера Ставропольски краерча Ипатово яхача юрта, ахархочун дезале ваьв Георгий Кузьмич. Цо ший къахьегама вахар дІадоладаьд 1949 шера, 1955 шера Советски Союза Коммунистически парте членалла вахав из. 1956 шерагара 1968 шерага кхаччалца партийни органашка бехктокхамеча гІулакхаш тІа волаш болх баьб. 1968 шера КПСС Нохч-ГІалгІай обкомо паччахьалкхен кхерамзлен органашка балха хьожаваьвар из.

Вахарен къахьегамен йоккха опыт йолаш, организаторски кхетам дика болаш хиннача нов. Г. К. Салькос хьахьекхад ше бизза политически кхетам болаш вола чекистски коллектива кулгалхо хилар. ЧІоагІа эхь-эздел, денал долаш хиларца белгалвоалаш, Георгий Кузьмич, партен советски халкъен гІулакха боарам боацаш чІоагІа мутІахьа хиннав. Шена къахьегарах правительственни совгІаташ тийннад нов. Г. К. Салькона, даккха хІама доацаш гІулакх дарах Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Советерча КГБ кулгалхоша цкъа санна дуккхаза а хеставаьв из.

Георгий Кузьмич Салькох, Коммунистически партен советски халкъен тешамеча воІах йола сийрда уйла даим тха дегашка латтаргья.

Новкъостий группа.

ПАЙДАНЕ ВІАШАГІКХЕТАР

Селхан КПСС Нохч-ГІалгІай обкома заседаней зале идеологически болхлой вІашагІкхийтар «Агитатор» яхача КПСС ЦК журнала керттерча редакторца нов. М. П. Габдулинаца.

Цо дийцар журнало ювцача проблемаех. Къаьстта теркам тІаэзар политически агитацена, из юкъарчал а доацаш наха йоагІаш йола влияни яра лоархІаме гІулакх долга а, цун формаши методаши даим эргайоахаш тоае езилга а белгалдаьккхар. Иштта йоакхо е езаш хІама да КПСС ЦК «Белоруссе партийни организаце идеологически кадраш хьахаржарен царна кхетам баларен балхах» лаьца баьча соцамга хьежжа агитатораш, политинформатораш дикагІа хьахоржилга, царна кхетам лулга, берригa агитационно - массови болх пропагандистски балха боараме кхоачабеш айбаь тоабелга.

Нов. М. П. Габдулина вІашагІкхийттараштa дийцар дІахо йодача хана журнала коллективо де лерхІачох, Сийлахь боккхача Даьхен тІем тІа котало яьккха 30 шу дизарам КПСС XXIV съездан накъа болхаш шоаш еча кийчонах.

Журнало кепаттача проблемай хьакъехьа шоашта хетараши рекомендацеши тийлар гулбеннараша.

Цига дакъа лоацаш хилар КПСС обкома секретарь М. О. Бузуртанов.

ІАЛАМ ЛОРАДАРА ОБЩЕСТВА—50 ШУ

Самардийнахьа КПСС обкома политически дешара ЦІагІа хилар Іалам лорадара Ерригроссийски общество хьакхелла 50 шу дизара хетаяь ВООП Нохч-ГІалгІай республикански Совета шерра пленум.

«Іалам лорадара Ерригроссийски общество хьакхелла 50 шу» яха доклад йир ВООП Нохч-ГІалгІай республикански Совета президиума председатела, КПСС обкома шоллагІча секретара М. Ш. Баматгиреева.

Общества 50 шу дизара цІейца даьхъала бувцаш къамаьлаш дир КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. Я. Правенько, парте Советски райкома хьалхарча секретара, республика Лакхехьарча Совета Іалам лорадара массазарча комиссе председатела А. А. Абдулаева, республика юрта боахама министра заместитела Г. А. Петросова, кхычар.

Республика Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова активисташта дІаелар Ерригроссийски общества Централни Совета. Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советеи облсовпрофеи Сийлеи грамоташ, маьхе совгІаташ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

30 ноябрь

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Іуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Выставка Буратино». 10.00 — Дайноаной, шоана. 10.30 — Художникех дола дувцараш. 11.00 — Босбола телевидени. «Іуйрийнара почта» яха музыкальни программа. 11.30 — «Москва а, москвичаш а». Телевизионни обозрени. 12.00 — «Старт» яха спортивни журнал. 12.30 — Киножурнал. 12.40 — «Культурен вахари» яха телевизионни журнал. 13.30 — «УнахцІено». Іилман - популярни программа. 14.00— Босбола телевидени. Хоккеях йола СССР-а чемпионат. Ленина цІерагІа йолча Центральни стадиона спорта Дворецера трансляци. Перерывах — Босбола телевидени. «Спортлото» тираж. 16.15 — Босбола телевидени. «Илли-74». 17.00— Таджикски ССР а Таджикистана Коммунистически парти а вІашагІъелла 50 шу дизара хетаяь Эскара парад а къахьегамхой дезача ден демонстраци а. Репортаж. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 18.45 — Босбола телевидени. «Хьайбай дунен тІа». 19.40 — Центральни телевидене экрана тІа эггара хьалха. «Королевская охота» яха художественни фильм. (Франци — Чехословаки). 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Кинопанорама». Передача дІахьу РСФСР-а халкъа артиста Яковлевс. 21.00 — Босбола телевидени. «Халхарий зал». 23.25 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

12.00 — Луначарске цІерагІа долча оперей балетеи Свердловски Академически театра балета артистий концерт. 12.35 — ДикагІа дола товараш — дукхагІа. 13.05 — Нурекский ГЭС хьалъерашта дола концерт. 13.30 — «Кохановкера артист» яха художественни фильм.

1 декабрь

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Берашта йола Іуйрийнара гимнастика. 9.20— Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Гургал бетта сахьат». 10.00— Советски Союза гІулакх деш ва. 11.00 — Босбола телевидени. КІаьнкаш хьалха ба. 12.00 — «Музыкальни киоск». 12.30 — Босбола телевидени. «Юртара сахьат». 13.30 — «БІаргаш дейна музыкант» яха художественни фильм. 14.50 — Документальни фильм. 15.05 — «Телевизорашка хьожараша хаттараш ду, критика ю, дагабуэл». 15.35 — Документальни фильм. 16.00 — Босбола телевидени. Советски музыка хержа оагІонаш. Свиридов «Патетически оратория». 16.45 — Дунен халкъашта юкъера панорама. 17.15 — Илли доах Лайферова (Чехословакия). 17.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Кинонкъбархой клуб». 19.30 — Поэта Расула Гамзатова авторски сайре. Союзий ЦІен Колонни Залера трансляци. 23.00 — «Ха». Информационни программа. 23.30 — Поэта Расула Гамзатова авторски сайренах йола трансляци дІахоахьар. 22.30 —Босбола телевидени. Боксах йола дунен халкъашта юкъера турнир. Югославера передача. 23.00 — Кердадараш Передачай программа.

II ПРОГРАММА

14.50 — РСФСР-а Паччахьалкхен халкъа коллективий телевизионни фестиваль. СибарегІарча халхарий Паччахьалкхен Красноярски ансамбла концерт. 15.30 — Литературни дешараш. Санин. 16.00 — Сийлахь-Боккхача котало 30 шу дизар. «Юхадекхар» яха художественни фильм. 1-гІеи, 2-гІеи сереш.

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллех Грозней хувцалуш морхаш а йолаш лоадама йоачан а йоалаш. Іуйрийна цхьацайолча моттигашка дохк а доаллаш, ша а белхаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гІолла 0 градусагара 5 градус йІовхалга кхоачаш. Грозне 0 градус гаргга хилен тарлу. 1 декабрера 4 декабрга кхаччалца морхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш, лоадача йоачан а йоацаш, цхьацайолча моттигашка дохк а доаллаш, бебеча оагІорахьара секунде 0—5 градус чІоагІа мух а хьекхаш хи хилен фегара температура бийсашка 1 градус шелалгара 4 градус йІовхалга кхоачаш, деношка 6—11 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культуран отделан — 3-61-46; промышленностан отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-80-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии—2-80-71.

«Грозненский рабочий» издательстве типографи. Революце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 11162.